प्रसूतिपूर्व गर्भलिंग निदान कायदा (PCPNDT) ॲक्ट १९९४ च्या कायद्यांतर्गत प्राप्त होणा-या अनुषंगाने करावयाची कार्यवाही

महाराष्ट्र शासन
सार्वजनिक आरोग्य विभाग
शासन निर्णय क्रमांकः प्रचिनी-२०१६/प्र.क्र. ४७८/कु.क.

१० वा मजला,बी विंग, गो.ते. रूग्णालय संकूल इमारत,
नवीन मंत्रालय, लो.टि. मार्ग, मुंबई - ०१
तारीख: ३१ मे, २०१७

वाचा -

1) **शासन निर्णय क्रमांकः प्रचिनी-२०१६/प्र.क्र.४७८/कु.क, दि. १८ ऑगस्ट, २०१६**
2) **अतिरिक्त संचालक, राज्य कुटुंब कल्याण कार्यालय, पुणे यांचे पत्र क्र. राकुकका/पीसीपीएनडीटी (Standard Operating Procedure- SOP)/ कक्ष- ८ ड/न.क्र. ८४८४०-४२/२०१६, दि. २३ डिसेंबर, २०१६**

प्रस्तावना -

संदर्भ क्र. १ अन्वये पीसीपीएनडीटी ॲक्ट अंतर्गत प्राप्त होणा-या तक्रारींवर पुढील करावयाच्या कार्यवाहीबाबत नेमकी कार्यप्रणाली तयार करण्याकरीता समिती गठीत करण्यास शासन मान्यता देण्यात आलेली आहे. संदर्भ क्र. २ च्या पत्रान्वये अतिरिक्त संचालक, पुणे यांनी सदर समितीने याबाबतची कार्यप्रणाली निश्चित करून शासनास अहवाल सादर केला आहे. सदर अहवाल विचारात घेता प्रसूतीपूर्व गर्भलिंग निदान प्रतिबंध कायदा (PCPNDT Act) ,१९९४ च्या संदर्भात येणा-या तक्रारींच्या अनुषंगाने पुढे कशा प्रकारे कार्यवाही करावी, ही बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. याबाबत शासन पुढील निर्णय घेत आहे.

शासन निर्णय-

प्रसूतीपूर्व गर्भलिंग निदान प्रतिबंध कायदा (PCPNDT Act), 1994 च्या संदर्भात प्राप्त तक्रारींवर आवश्यक ती कार्यपद्धती अवलंबण्याबाबत सोबत जोडलेल्या परीशिष्टातील मराठी व इंग्रजी पुस्तिकेतील दिलेल्या मार्गदर्शन सूचनांनुसार कार्यवाही करण्यास शासन मान्यता देत आहे.

हे आदेश प्रसूतीपूर्व गर्भलिंग निदान कायदा (PCPNDT Act), १९९४ (सुधारीत कायदा २००३) मधील तरतूदी आणि विषयांकित प्रकरणी आकृष्ट होणारे केंद्र व राज्य शासनाचे वेळोवेळी निर्गमित झालेल्या आदेशांच्या अधीन राहून निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक 201705311543005717 असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

Tulshiram Murlidhar Shinde

Digitally signed by Tulshiram Murlidhar Shinde
DN: c=IN, o=Government Of Maharashtra, ou=Public Health Department, postalCode=400032, st=Maharashtra, 2.5.4.20=2b0114e3eb1e0ea81b74f3b5797e6c0f539d6318f719dfc9ee641eb1cc34c716, cn=Tulshiram Murlidhar Shinde
Date: 2017.05.31 16:00:53 +05'30'

(तु.मु.शिंदे)
कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

1. मा. मंत्री, सार्वजनिक आरोग्य व कुटुंब कल्याण, मंत्रालय, मुंबई
2. मा. राज्यमंत्री, सार्वजनिक आरोग्य व कुटुंब कल्याण, मंत्रालय, मुंबई
3. सचिव, आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्रालय, निर्माण भवन, नवी दिल्ली
4. आयुक्त (आरोग्य सेवा) तथा अभियान संचालक, राष्ट्रीय आरोग्य अभियान, मुंबई
5. संचालक, आरोग्य सेवा, आयुक्तालय, आरोग्य भवन. मुंबई
6. अतिरिक्त संचालक, आरोग्य सेवा कुटुंब कल्याण, पुणे.
7. जिल्हाधिकारी (सर्व)
8. आयुक्त, महानगरपालिका (सर्व)
9. उपसंचालक, आरोग्य सेवा (सर्व)
10. जिल्हा शल्य चिकित्सक, सामान्य रुग्णालय, (सर्व)
11. वैद्यकीय अधिकारी, मनपा/नपा/नगर परिषद (सर्व)
12. वैद्यकिय अधिक्षक, ग्रामीण रुग्णालय /उप जिल्हा रूग्णालये (सर्व)
13. जिल्हा आरोग्य अधिकारी (सर्व)
14. निवडनस्ती (कु.क)

223

Standard Operative Revised Guidelines for District Appropriate Authorities

Pre-Conception and Pre-Natal Diagnostic Techniques (Prohibition of Sex Selection) Act, 1994

225

INDEX

1. Guidelines for registration of centre

Section 18(1) of the PCPNDT Act states that "No person shall open any Genetic Counselling Centre, Genetic Laboratory or Genetic Clinic including clinic, laboratory or centre having ultrasound or imaging machine or scanner or any other technology capable of undertaking determination of sex of foetus and sex selection or render services to any them after the commencement of the Pre-natal Diagnostic Techniques (Regulation and prevention of misuse) Amendment Act, 2002, unless such centre, laboratory or clinic is duly registered under the Act."

The registration is binding on government and semi government institutions, whether privately or publicly owned. There is no exemption for any institution on the grounds of it being under Central, State or Local Government or on the basis of it being a charitable or cooperative organization or any other grounds.

The applicant has to submit an application in duplicate in the prescribed from A to the appropriate authority along with the necessary fees. The acknowledgement shall be given to the applicant.

Applications doctor should submit Copy of Certificates, Latest MMC Registration Certificate, Affidavit, Copy of any one of the Identity cum Address Proof like Aadhar Card, Passport, MMC ID Card etc. Documents to Appropriate Authority.

Owner also submits Affidavit, Identity cum Address Proof as above only if the Owner is not Doctor from the above as documents.

Regarding the place the applicant should submit following documents Agreement for Sale, or Leave and Licence Agreement, or Lease Agreement, or Letter from Builder or Letter from the Society and Simple Line Diagram of the Layout of the Place with marking of the Placement of the Machine.

The registration certificate for the place should be issued initially without Machine Details as it is required at the time of placing order and before Delivery of the Machine. Once the Machine is ready for Delivery, the Machine Make, Model and Serial Number should be appended/entered in the Certificate)

As per code of conduct for AA rule 18 A the appropriate authority shall grant registration or communicate rejection within 70 days of from the date of receipt of the application.

1.1 Guideline for renewal of the centre

The application can be taken at least 30 Days in advance from the date of expiry of the present Certificate. The date of validity of renewed Registration Certificate will be effected in continuity of the date of expiry of the current certificate irrespective of the date of issue of the Renewed Registration Certificate. However, if the Renewal Certificate is issued after the validity date of the current Registration Certificate, then the validity will start from date of issue of the Renewed Certificate. Copy of Current Certificate, Prescribed Fees, Latest Maharashtra Medical Council Certificate, should be submitted with renewal application from A.

As per code of conduct for AA rule 18 A in the event of failure of the appropriate authority to grant renewal of registration or communicate rejection within 70 days of from the date of receipt of the application, it shall be deemed that registration has been renewed.

DEEMED RENEWAL: Renewal will be considered as Deemed Renewal if the applicant is not informed of reason for the rejection within 70 days of the application.

1.2. Guidelines for Addition/ Deletion of Doctor / Machines/Place

As per Rule 13substituted by G.S.R. 109 (E) dated 14/2/2003 (W.e.f 5/6/2012), It is said that "every Genetic Counsel Centre/ Genetic Laboratory or Genetic Clinic shall intimate every change of employee, place, address and equipments installed, to the Appropriate Authority (at least 30 days in advance of the excepted dateof such change and seek re- issuance of certificate of registration from the Appropriate Authority, with the change duly incorporated)".

1.3. Addition/ Deletion of Doctor in registered centre

The owner of the clinic as well as the doctor whose name has to be included will have to submit an application for addition of the name.

22e

The necessary documents for addition of new doctor's name are as follows.

1. Joint Application of the Owner and the Doctor
2. Affidavit of the Doctor whose name has to be added
3. Copy of the Qualification Certificate
4. Copy of the latest MMC Registration Certificate
5. Any one of the ID cum Address Proof of the Doctor – Aadhar Card or Passport or MMC issued I Card or any other Valid Photo ID cum Address Proof
6. Copy of the PCPNDT Registration Certificate.
7. Original Certificate for the necessary changes. A certified copy of the Certificate should be issued to the Owner for records till the original is returned.

For Deletion of Doctors name application should be submitted to Appropriate Authority by the doctor and the owner. (Owner should submit separate application)

Required documents to be submitted for deletion of name of doctor are as follows.

1. Application of the Doctor whose name has to be deleted with acknowledgement from owner
2. Application of the Owner
3. Copy of the Registration Certificate
4. Original Certificate for the necessary changes. A certified copy of the Certificate should be issued to the Owner for records till the original is returned.

1.4. Addition / Deletion of Machine

The owner should submit an application for delivery of machine in registered premises. The details of machine e.g. make, model, serial Number shall be entered in the registration certificate.Following are the documents required for addition of machine.

1. Application of the owner for addition of machine
2. Copy of the Invoice
3. Copy of the Registration Certificate of the Seller
4. Copy of the Registration Certificate of the Owner
5. Original Certificate for the necessary changes. A certified copy of the Certificate should be issued to the Owner for records till the original is returned.

If the owner wants to delete the machine (sale of machine) from registered centre he should submit an application for deletion with all the details of the machine to the Appropriate Authority.Further Appropriate Authority should issue no objection certificate cum certificate of deletion of machine from registration certificate. The sold machine should be physically remove from the registered premises within 7 days of receipt of no objection certificate cum certificate of deletion of machine. Following are the documents required for deletion of machine:-

1. Intimation Letter of Sale of Machine
2. Application for Deletion of Machine
3. Copy of the Sale Letter
4. Copy of the Registration Certificate of the Seller
5. Copy of the Registration Certificate of the Purchaser
6. Copy of Photo ID cum Address Proof of the Purchaser
7. Original Certificate of Seller for the necessary changes. A certified copy of the Certificate should be issued to the Owner for records till the original is returned.
8. Delivery Challan cum Letter of Possession by the Purchaser should be submitted within 7 days of the Delivery of the Machine to the purchaser.

1.5. Change in Place

The owner of the clinic as well as the doctor should submit an application mentioning the change of place and details of new address.

The necessary documents for change of place are as follows.

1) Application of the Owner.

2) Copy of the PCPNDT Registration Certificate.
3) **Place :** Proof of the Address of the Place of Registration like 1) Agreement for Sale, or 2) Leave and Licence Agreement, or 3) Lease Agreement, or 4) Letter from Builder or 5) Letter from the Society etc.
4) Simple Line Diagram of the Layout of the Place with marking of the Placement of the Machine.

Whenever there is change in place/person/equipment is effected then no new registration certificate is to be given. Also no Fees is chargeable.

2. Guideline for Demonstration of USG Machine

There is no provision in Act regarding demonstration of machine however, MOHFW; Government of India via GR dated 14th May, 2015 (No. V.11011/05/2013-PNDT.) Has provided clarification for procedure to follow demonstration / display of ultrasound / imaging machines. For display in a scientific exhibition the organizing body should take permission from the District Appropriate Authority specifying the details of the machine. District Appropriate Authority should ensure that these machines are not used for live demonstration and the organizing body has to take all responsibilities for any violation under PCPNDT Act.

- District Appropriate Authority may grant permission for education / training or display of diagnostic technologies as prescribed below.

  1) For display at scientific exhibition, the organizing body should take permission from the District Appropriate Authority for the display of diagnostic technologies / equipment specifying their details. DAA should ensure that these diagnostic technologies are not used for live demonstration and the organizing body has to take all responsibilities for the violations under the PC & PNDT Act, 1994, if any.

  2) For live demonstration at workshops and conferences, permission should be granted only when these diagnostic technologies are demonstrated in registered facilities under the PC & PNDT Act, 1994 with transmission facility for viewing by the delegates. Along with the request by the organizing body the details of the diagnostic technologies / equipment used in the workshops / conferences and list of experts / professional demonstrating technologies along with qualifications must be submitted. The registered facility that provides its premises for same should also intimate to their respective District Appropriate Authority with all information pertaining to the equipment used and experts / professional demonstrating technologies. In all live demonstration and conferences Appropriate Authority should ensure that all the record under the provision of the PC & PNDT Act are maintained and preserved.

  Documents required while submitting the application regarding demonstration are as follows:-

  1. Application of the Vendor / Company

2. Application of the Owner
3. Copy of the Registration Certificate of Vendor / Company
4. Copy of the Registration Certificate of the Clinic

For demonstration of machine at registered centre similar procedure should be followed like mentioned above in para 2 like request form the centre, details of the machine and record keeping under the provisions of the act.
No fees shall be charged for permission to demonstration.

3. Guidelines Regarding Display of Notice/ Certificate

All the notices / registration certificate of the doctors and the copy of Act book should be available in clinic. Display a notice should be put up prominently in waiting room and sonography / examination room of the clinic. Displaying notice board format should be maintained as per circular. The notice should be in two languages-One in Marathi and Second in English. Size, Colour and Font of the notice should be such that it can be read easily at a distance of three feet.A display notice of routine timing of availability of the individual doctors should be displayed in waiting the room. Certificate of PCPNDT Registration should be displayed in waiting room and examination room. Machine registration number (MRC) should be displayed on the sonography machine and certificate should be made available for inspection on demand. Latest / amended copy of PCPNDT Act should be made available in above mentioned two languages and on demand should be made available to the patient.

254

4. Guideline for Record Keeping

4.1) Register to be maintained as per Rule 9(1): -5 Column Register should be filled up for the all the patient whose form 'F' has been filed while doing the obstetric Sonography. (Format Attached).If the date of first examination in the same clinic is not available or cannot be confirmed for any reason, then the date of present examination should be entered. 5 Column register should always be updated and register should be numbered in monthly repetitive pattern.Number of the Entries in 5 Column Register should be equal to the number of patients reported in the Monthly Report.

4.2) Records of documents to be maintained by registered sonography centre as per Rule.

As per Section 29 it clearly mentioned all other document required to be maintained under this Act & AA has powered to search and seize record as per Section 30 and it is mentioned in that AA examine any record, register, document, book, pamphlet, advertisement or any other material object.

4.3) Referral / Requisition Letter:-The format of the referral slip is not given in the act. However a requisition slip from the referring doctor is required for Obstetric Sonography that is sonography for evaluation of Gestation Sac / Embryo / Fetus. All the documents in single or combined form which can prove Identity and Address of the referring doctor's name and/or designation should be preserved.Indication for the study should be mentioned on the referral slip. In cases where the indication is not mentioned on requisition slip, to avoid hardship to the patient, the doctor performing the sonography examination should use his/her clinical judgment and mention the indication in Form F. In such cases, the doctor performing the Sonography Examination should also make note of non availability of the indication on the requisition slip and sign it. In situations, where patient is not able to produce requisition slip of a referring treating doctor, the doctor performing the sonography keep notes for the reason for doing sonography i.e. "Self Referral". Such requisition slip should be signed by the patient also. Clinical note/record must be kept by Radiologist it should be maintained.

4.4) Information to Be Collected from Clinics: - All the relevant data pertaining to Obstetric Sonography of a Pregnant Patient is filled in Form F and is submitted at the Online Portal of the Government of the Maharashtra. Any Statistical Analysis of Submitted Data should be procured by the Appropriate Authority from the Online Site.In case of any difficulty, or where such information is not available to the Appropriate Authority, the Online Site Administrator should be contacted by the Appropriate Authority through State Appropriate Authority. In cases where any information relevant to Obstetric Sonography is not submitted online, the Appropriate Authority can seek the information, in writing, from the Clinic. Written letter by the Appropriate Authorityshould be given to seek particular information from the sonography centres.

4.5) Errors of Data Entry at Online Portal: -All the information of the Form F should be submitted Online correctly and within the stipulated time frame. All efforts shall be made to minimize the errors. However, when some mistake or error happens in such case clinic Owner or Doctor should inform in writing and under stamped acknowledgement or by email within 24 hours to the concerned Appropriate Authority or Designated Authority and State Appropriate Authority clearly mentioning all the details of mistake or error. Reason for the error or mistake should also be mentioned wherever applicable. A copy of the such letter should also be sent by email on the email address provided on the Online Site. The error report should indicate Name of Patient, Date of Examination, Nature of Error, and the Correction needed. A print out of the sent email to AA and state PNDT cell should be filed along with the Form F of the particular Patient for record keeping and future reference. The documents required are as follows:-

1. Letter of Error/Mistake Reporting.
2. Stamped Acknowledgement of the Letter.
3. Email to the Online Site.
4. Printout of the email.

256

5. Guidelines for Maintenance of Inventory

5.1) Machine which can be kept in Sonography Centres:-

The Sonography Centres should have only those machines which have been endorsed in the registration certificate. In any case where a machine has been Sold or Transferred Out or Shifted Out or Disposed Off as Scrap, its entry should be deleted from the PCPNDT Registration Certificate. In case where a New Machine has been Purchased or Shifted In or Transferred In, its details should be entered in the PCPNDT Certificate. In this case the owner / doctor of centre should inform the AA. The appropriate authority shall take a note and update the details & endorse on Registration Certificate.

The documents required are as follows:-

1. Deletion of from Certificate the details of Machine that has been Sold or Transferred Out or Shifted Out or Disposed off.
2. Addition in Certificate the details of Machine that has been acquired by Purchase or Transfer or Shifting.

5.2) Use of Portable Machines: -As per Rule 3(B) provisions of regulation of portable machine are provided in PCPNDT Rule. A sonography machine needs to be registered in the Certificate of Registration. Such Portable Machine shall not be taken out of the Geographical Location of the Registered Premises of the Clinic or Hospital. In case of the Hospital, the machine can be used in any of the location of the Hospital Building, but cannot be used outside the hospital, but the hospital premises should be registered. In case of a Registered Mobile Unit, the Machine cannot be used outside the registered mobile unit. Portable machine of any make and model are permitted to be registered, but their use shall be limited within the registered premises/hospital. The documents required are as follow:-

1. Details of the Sonography Machine.
2. Details of the Geographical Location of the Registered Clinic or Hospital.
3. Details of the Mobile Unit.

5.3) Sale of Ultrasound Machine from one Registered Centre to another Registered Centre: -

Sale of Ultrasound Machine from one registered centre to another registered is possible as per GR Dated 01 July, 2016 शासन परिपत्रक क्र. प्रचिनी -२०१२/प्र.क्र. ३०५/कु.क. सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई (to find GR please see website www.maharashtra.gov.in & their code no. is 201606241313416617)

2se

6. Guidelines regarding New Procedure or New Rule or Implementation of New Proposal

As per Rule 18(A) (9) it is mentioned that "All the Appropriate Authorities including the state, district and sub- district notified under the Act inter alia, shall observe the following conduct of accountability namely:-

1) Obtained prior sanction or approval of the Government of India for any resolution concerning the implementation of the provision of the Act.

2) Take action if any, required under the Act and immediately on receipt of the notice under clause (b) of sub section (1) of Section 28 of the Act and if he or she fails to do so shall not be entitled for the protection under Section 31 of the said Act and defend the case in his or her own capacity and at his or her own cost. "

Whenever any Appropriate Authority wants to make a new procedure or comes up with a new proposal, the same should be submitted to State Appropriate Authority for approval. A study report regarding need, validity and feasibility of the proposal shall be submitted to the State Appropriate Authority. The State Appropriate Authority shall put the proposal with its observations to the State Advisory Board and State Supervisory Board for approval. On approval from the State Advisory Board and State Supervisory Board, the proposal shall be submitted to the Central Supervisory Board and Central Advisory Board for approval. On approval of the Central Supervisory and Central Advisory Boards, the proposal shall be uniformly implemented in the whole state by issuing a Government Resolution sanctioned by Governor and published in the State Gazette.

7. Functions of the Appropriate Authorities

a) to grant, suspend or cancel registration of a Genetic Counselling Centre, Genetic Laboratory or Genetic Clinic.

b) to enforce standards prescribed for the Genetic Counselling Centre, Genetic Laboratory and Genetic Clinic.

c) to investigate complaints of breach of the provisions of this Act or the rules made thereunder and take immediate action and

d) to seek and consider the advice of the Advisory Committee, constituted under sub- section(5), on application for registration and on complaints for suspension or cancellation of registration.

e) to take appropriate legal action against the use of any sex selection or pre-natal determination of sex.

f) to create public awareness against the practice of sex selection or pre-natal determination of sex.

g) to supervise the implementation of the provisions of the Act and rules.

h) to recommend to the Board and State Boards modifications required in the rules in accordance with change in technology or social conditions.

i) to take action on the recommendations of the Advisory Committee made after investigation of complaint for suspension or cancellation of registration.

Powers of Appropriate Authority

a) Summoning of any person who is in possession of any information relating to violation of the provisions of this Act or the rules made thereunder.

b) Production of any document or material object relating to clause (a)

c) Issuing search warrant for any place suspected to the indulging in sex selection techniques or pre-natal sex determination and

d) Any other matter which may be prescribed.

279

8. Clarifications about Advisory Committees

Assistance to be rendered by the Appropriate Authority to the Advisory Committee:-

1) Every meeting of the Advisory Committee shall be attended by the Appropriate Authority concerned.

2) All secretarial and other assistance to the Advisory Committee for the discharge of its functions shall be provided by the Appropriate Authority.

3) The Appropriate Authority shall issue the notice of meeting, agenda, notes on agenda and the minutes of the meeting, in consultation with the Chairman, subject to the provisions of Rules 5, 6, 7 and 12.

Decisions on questions before the Advisory Committee:-

1) The advice tendered by the Advisory Committee shall be adopted, and in the event of any difference of opinion amongst the members; the matter shall be put to vote and decided by simple majority of the members present.

2) The Appropriate Authority shall not have a right to vote.

3) In the event of tie in votes, the chairman or in his absence, the member presiding shall have a second or costing vote.

4) The fact of any question having been decided by the process of voting instead of by adoption shall be recorded in the minutes of that meeting of the Advisory Committee.

जिल्हा समुचित प्राधिकारी यांचेसाठी मानक कार्य मार्गदर्शक तत्वे

गर्भधारणापूर्व आणि प्रसवपुर्व निदान तंत्रे (लिंग निवड प्रतिबंध) कायदा १९९४

मराठी प्रत

अनुक्रमणिका

२७५

१.पीसीपीएनडीटी कायद्याअंतर्गत समुचित प्राधिकारी यांचेकरीता आचारसंहिता

GSR.119 (E) गर्भधारणापुर्व व प्रसवपुर्व निदान तंत्र (गर्भलिंगनिवड प्रतिबंध) १९९४ (५७) १९९४ कायदयानुसार सुधारित अधिनियम ३२ अन्वये केंद्रशासनाने पीसीपीएनडीटी कायदयाची अंमलबजावणी करणेसाठी खालील सुधारित नियम बनविले आहेत.

१) सदर अधिनियमास (गर्भधारणापूर्व आणि प्रसवपूर्व निदान तंत्रे (लिंग_निवड प्रतिबंध) अधिनियम,१९९४ (२०१४) २ असे संबोधले जावे. केंद्र शासन ज्या तारखेला अधिकृत राजपत्रात यासंबंधी अधिसूचना प्रसिध्द करेल त्या तारखेपासुन सदर अधिनियम लागू होतील.

२) गर्भधारणापूर्व आणि प्रसवपूर्व निदान तंत्रे (लिंगनिवड प्रतिबंध) अधिनियम, १९९६ च्या नियम १८ अंतर्गत खालील नियम लागू करण्यात आलेले आहेत.

१८अ. – समुचित प्राधिकारी यांचेकरीता आचारसंहिता

१) अधिकृत राजपत्रात प्रसिदध केल्याप्रमाणे राज्य, जिल्हा, उपजिल्हा स्तरावरील सर्व समुचित प्राधिकारी यांनी खालील आचारसंहितेचे पालन करावयाचे आहे.

- कायम पत, प्रतिष्ठा व अखंडता कायम राखावी.
- कायदयाची अंमलबजावणी करताना संतुलित व मानकाप्रमाणे काम पहावे.
- काम पहाताना कोणताही पुर्वग्रहदुषित वा अपराधिपणाची भावना (Presumption of guilt) ठेवू नये.
- कोणत्याही व्यक्तीस त्याच्या लिंग, धर्म व जमातीनुसार खालच्या पातळीवरुन टिपण्णा करण्यापासून दूर रहावे.
- समुचित अधिकाऱ्याच्या अनुपस्थितीत लिखीत प्रशासकीय आदेशाव्दारे प्रतिनिधी म्हणून प्राधिकृत नियुक्त करावे.

२) कायदयाअंतर्गत सर्व राज्य, जिल्हा, उपजिल्हा अधिकृत समुचित प्राधिकारी यांनी सल्लागार समितीसंबंधीची पाळावयाची तत्त्वे –

- सल्लागार समितीची स्थापना त्यांची कर्तव्ये व इतर संबंधित बाबी हे सल्लागार समिती नियम १९९६ नुसार करण्यात यावी.
- गर्भधारणापुर्व व प्रसवपुर्व निदान तंत्र (गर्भलिंगनिवड प्रतिबंध) १९९४ तपास यंत्रणेतील संबंधित व्यक्तींची सल्लागार समितीवर नियुक्ती करण्यात येवू नये.
- सल्लागार समितीतील रिक्त जागा या रिक्त होण्यापूर्वीच ९० दिवस आधी भरती प्रक्रिया चालु करावी.
- एखाद्या व्यक्तीच्या हितसंबंधाबद्दल शंका असल्यास अशा व्यक्तीची सल्लागार समितीमध्य सदस्य/ विधीसल्लागार म्हणून नियुक्ती करु नये.
- नोंदणीसाठीच्या अर्जावर किंवा नोंदणीसाठी निलंबित किंवा रद्द करण्यासाठी प्राप्त झालेल्या तक्रारीवर विचार विनिमय करण्यासाठी सल्लागार समितीच्या वेळोवेळी बैठका आयोजित करण्यात याव्यात.

३) कायदयाअंतर्गत सर्व राज्य, जिल्हा, उपजिल्हा अधिकृत समुचित प्राधिकारी यांनी तक्रार आणि तपास प्रक्रिया करण्यासाठीची तत्वे –

- केस किंवा तक्रारींचे नोंदी बरोबरच त्याबाबतची दैनंदिनी जतन करावी.
- सर्व तक्रारींचा पाठपुरावा करताना पारदर्शकता बाळगावी.
- तक्रार दाखल झाल्यानंतर चोवीस तासाच्या आत सर्व तक्रारींचा तपास सुरु करावा आणि त्याचा निपटारा अठ्ठेचाळीस तासाच्या आत पुर्ण करावा.
- तपास कार्यात पोलिसांचा सहभाग शक्यतो टाळावा. कारण या कायदयानुसार ही प्रकरणे फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या अंतर्गत १९७३ (२-१९७४) दाखल होतात.

४) कायदयाअंतर्गत सर्व राज्य, जिल्हा, उपजिल्हा अधिकृत समुचित प्राधिकारी यांनी नविन नोंदणी आणि नुतनीकरण करण्यासाठीची तत्वे –

- अर्ज मिळाल्याच्या तारखेपासून ७० दिवसाच्या मुदतीच्या आत नूतनीकरण आणि नवीन नोंदणी अर्जाचा निपटारा करण्यात यावा.
- कोणताही नविन नोंदणी व नूतनीकरणासाठी अर्ज स्वीकारताना अर्जदार यांच्यावर न्यायालयातील प्रलंबित प्रकरणे नाहीत याची खात्री करावी.

५) कायदयाअंतर्गत सर्व राज्य, जिल्हा, उपजिल्हा अधिकृत समुचित प्राधिकारी यांनी कायदेशीर कार्यवाही करण्यासाठीची तत्वे –

- साक्षीदाराचे संरक्षणाची व खर्चाची तजवीज नोंदणी रक्कमेतून होईल याची खात्री करावी.
- न्यायालयात प्रकरण दाखल करतांना शासकीय अधिसूचना ह्या मुळप्रतित सादर होतील याची काळजी घ्यावी व त्याची छायांकित प्रत जतन करावी.
- न्यायालयीन प्रकरणे दाखल करताना सर्व कागदपत्रे, अभिलेख, स्टेटमेन्ट, पुरावा, पंचनामा इतर साहित्य वस्तु इ. बाबी मुळ प्रतीत दाखल झाल्याची खातरजमा करावी.
- सील, जप्तीची व कायदेशीर कारवाई करताना संबंधित केंद्राची नोंदणी निलंबित करावी.
- गर्भधारणापुर्व व प्रसवपुर्व निदान तंत्र (गर्भलिंगनिवड प्रतिबंध) १९९६ अंमलबजावणी करताना गर्भधारणा समाप्ती कायदा १९७१ (३४-१९७१) चे निर्दोष मुक्तता आदेश प्राप्त झाल्यापासून १५ दिवसांपेक्षा जास्त उशीर करु नये. कायदयाचे उल्लंघन होणार याची काळजी घ्या.
- निर्दोष मुक्ततेच्या न्यायालयीन आदेशाच्या विरोधात ३० दिवसांच्या आत वरच्या न्यायालयात अपिल किंवा इतर कार्यवाही दाखल करावी.

६) कायदयाअंतर्गत सर्व राज्य, जिल्हा, उपजिल्हा अधिकृत समुचित प्राधिकारी यांनी केंद्रशासनास त्रैमासिक प्रगती अहवाल सादर करावा व विहीत प्रपत्र "एच" मध्ये सर्व माहिती जतन करुन ठेवावी.

७) कायदयाअंतर्गत सर्व राज्य, जिल्हा, उपजिल्हा अधिकृत समुचित प्राधिकारी यांनी अल्ट्रासाऊंड उपकरणाची तपासणी करताना खालील बाबी पहाव्यात –

- अल्ट्रासाऊंड उपकरणाचे बाबतीत खरेदी/ विक्री, आयात उपकरणे, जोडून तयार केलेले उपकरणे, भेटी दाखल मिळालेले) भंगार केलेले, प्रात्यक्षिकाकरीता वापरलेल्या उपकरणांचे देखरेख करावी.
- राज्यातील व जिल्हयातील नोंदणी न झालेल्या मशिनची माहिती काढण्यासाठी विक्री व वापरात असलेल्या मशीनचे नियमित सर्वक्षण सर्व्हेक्षण करावे.
- ज्या मशीनची नोंदणी झालेली नाही अशा मशीन मालकांची व विक्रेत्याविरोधात तक्रार दाखल करावी.

२८८

८) कायद्यांतर्गत सर्व राज्य, जिल्हा, उपजिल्हा अधिकृत समुचित प्राधिकारी यांनी तपासणी व पर्यवेक्षण करण्याची नियमावली –

- नोंदणीकृत केंद्रांची दर ९० दिवसातून एकदा नियमित तपासणी करुन त्याची कागदोपत्री नोंद ठेवावी व त्याची एक पोचपावती केंद्राच्या मालकाकडे सुपूर्त करावी.
- तपासणी अहवाल तीन महिन्यातून एकदा सल्लागार समितीपुढे पाठपुरावा व कार्यवाहीसाठी ठेवावा.
- दाखल केलेली प्रकरणे, दोषी व्यक्ती, नोंदणी, निलंबित किंवा रद्द वैद्यकिय परवाने, केलेल्या तपासणी यांचे दोन महिन्यांनी प्रगतीपर अहवाल जिल्हास्तरावर ठेवावे व त्रैमासिक प्रगतीपर अहवाल राज्यस्तरावर जतन करुन ठेवावे.

अ) दोषा आरोप निश्चितीची प्रत न्यायालयातून सात दिवसाच्या आत मिळवून डॉक्टरांबाबत माहिती सात दिवसांचे आत राज्य वैदयकिय परिषदेस सादर करावी.

ब) डॉक्टरांची दोषी म्हणून निवड झाल्याची न्यायालयीन आदेशाची साक्षांकित प्रत शक्य तितक्या लवकर मिळवून सात दिवसाच्या आत साक्षांकित प्रत राज्य वैदयकिय परिषदेस सादर करावी.

९) कायद्यांतर्गत सर्व राज्य, जिल्हा, उपजिल्हा अधिकृत समुचित प्राधिकारी यांचे उत्तरदायित्व –

- कायदयाची अंमलबजावणी संदर्भात कोणताही निर्णय घेण्यापूर्वी भारत सरकारची मान्यता घेण्यात यावी.
- नोटीस मिळाल्यानंतर या कायद्यान्वये जर कलम २८ (पोट कलम १) नुसार कारवाई केली नाही तर किंवा तसे करण्यास अपयशी ठरले तर ती किंवा तो कलम ३१ अन्वये संरक्षण मिळण्यास ती किंवा तो अपात्र ठरतील व त्यांना अशाप्रसंगी त्यांना स्वक्षमतेने व स्वखर्चाने बचाव करवा लागेल.

१०) कायद्यांतर्गत सर्व राज्य, जिल्हा, उपजिल्हा अधिकृत समुचित प्राधिकारी यांच्यासाठी आर्थिक मार्गदर्शक सूचना –

- सर्व पातळीवर दोन विद्यमान अधिकाऱ्यांच्या नावाने संयुक्त स्वतंत्र बँक खाते उघडावे.
- शासनाच्या आर्थिक मार्गदर्शक सूचनांचे पालन करुन पारदर्शकतेने निधीचा विनियोग करावा.

२) लिंग निवड करण्यास सक्षम उपकरणाबाबत

उपकरणे विक्रीबद्दल (नियम ३ अ आणि ३ ब)

(राज्य सरकार उत्पादकास कायदा पुरकपरिपत्रक जारी करु शकतात)

१. कायदयाच्या अंतर्गत नोंदणीकृत नसलेल्या केंद्रास विक्री किंवा अल्ट्रासाऊंड मशीन वापर करण्यास कायद्याने बंदी आहे. कोणत्याही अनधिकृत केंद्रास मशीन वितरण, पुरवठा, कर्जाने, भाड्याने देणे कायद्यानुसार प्रतिबंधित आहे. (कलम ३ब आणि नियम ३अ)

२. * कोणतीही व्यक्ती विक्रेता वा दुकानदार यांनी तीन महिन्यांनी मशीन विकत घेणाराची किंवा ग्राहकांची यादी त्या केंद्राच्या वा राज्याच्या समुचित प्राधिकाऱ्यास कळविणे कायद्यानुसार बंधनकारक आहे. (कलम ३अ (२))

३. अशा मशीन खरेदी करणाऱ्या कोणत्याही व्यक्तीस गर्भधारणापुर्व वा प्रसवपुर्व गर्भलिंग निदान करणार नाही असे प्रतिज्ञापत्र वा हमीपत्र सादर करणे कायद्यानुसार बंधनकारक राहील. (कलम ३ अ (३))

४. मशीन उत्पादक व विक्रेता यांनी मशीन विक्रीचा त्रैमासिक अहवाल निरंक असला तरी राज्य समुचित प्राधिकाऱ्यास सादर करणे बंधनकारक आहे.

५. मशीन उत्पादक वा विक्रेत्याने जुन्या मशीनची विक्री वा खरेदी बद्दल माहिती राज्य समुचित प्राधिकाऱ्यास देणे बंधनकारक आहे.

* व्यक्ती ही स्वतंत्र वा संघटीत असु शकते, वा एखाद्या मंडळाची सदस्य असु शकते.

पोर्टेबल मशीनचा वापर करण्याबद्दल :-

कोणतेही पोर्टेबल मशीन जे गर्भलिंग निदान करु शकते हे फक्त खालील प्रसंगात वापरण्यास परवानगी देता येते.

अ) ज्या आवारात या मशीनचा वापर करावयाचा आहे हे आंतररुग्णाच्या वापरासाठी नोंदणीकृत असावे. (केंद्राच्या मालकाने तसे फॉर्म अ मध्ये आवाराबाबत नमुद करावे आणि नेमक्या जागेचा उल्लेख फॉर्म ब मध्ये केलेला असावा)

ब) वैद्यकिय वा आरोग्याची सेवा देणारे फिरते पथक, जे बहुविध आरोग्य सुविधा पुरवितात जसे की उपचारात्मक, महिला बाल कल्याण, कुटुंब कल्याण, रोग निदान, तज्ञ अत्यावश्यक सुविधा पुरवितात.अशी पथके कायद्यानुसार परवानगीस पात्र ठरु शकतात.

३) जिल्हा सल्लागार समितीसंबंधी मार्गदर्शक तत्वे

जिल्हा सल्लागार समितीकडुन कधी व कसा सल्ला घेता येईल (GSR540(E) दि. २६.११.१९९६)

१. केंद्रास मंजुरी देणे, नुतनीकरण करणे, नोंदणी नाकारणे संदर्भात सल्ला देणे असेल.(कलम १९(१)(२)(३), नियम ६ (२)(३), नियम ८ (२) निलंबित वा रद्द करणे. १७(८) हे जिल्हा सल्लागार समितीचे मुख्यतः कर्तव्य असेल..

२. नवीन केंद्रास मंजुरी, नुतणीकरणास मंजुरी, केंद्र निलंबित वा रद्द करणे याबाबत चर्चा करणे व सल्ला देणे.(नियम ६(२)).

३. सल्लागार समितीची सभा कमीत कमी दर दोन महिन्यातुन/साठ दिवसातुन एकदा घेण्यात यावी. (नियम १५)

४. सभेची सुचना कमीत कमी सात दिवस आधी प्रत्येक सदस्यास कळवावी परंतु अत्यावश्यक वाटल्यास कमी मुदतीत सभा बोलाविण्यास हरकत नाही.

५. सल्लागार समितीत तीन वैद्यकिय तज्ञ त्यात स्त्री रोग व प्रसुती तज्ञ, बालरोग तज्ञ, अनुवंशीय तज्ञ, विधी सल्लागार, माहिती विभागातील राज्य शासनाचे अधिकारी, तीन समाजसेवक त्यातील किमान एक व्यक्ती महिला संघटनेशी निगडीत असावी.

६. प्रत्येक सभासदांची मुदत किमान तीन वर्षापेक्षा जास्त नसावी.

७. सल्लागार समितीतील एक सभासद अध्यक्ष असेल. (समुचित प्राधिकारी अध्यक्ष म्हणुन काम करणार नाहीत) (कलम १७(५))

८. प्रसवपुर्व तंत्र वा लिंग निदान किंवा लिंग निवड करण्याशी निगडीत असलेली व्यक्ती (ज्या व्यक्तीवर या संदर्भात न्यायालयात केस प्रलंबित असल्यास) सभासद म्हणुन नियुक्त करता येणार नाही. (कलम १७(७)).

९. कुठलीही व्यक्ती जिच्याविरोधात न्यायालयात गर्भधारणा पुर्व वा प्रसवपुर्व गर्भलिंग निदान अंतर्गत केस दाखल असेल तर सल्लागार समिती सदस्य म्हणुन नियुक्तीस पात्र असणार नाही.

१०.या कायद्याअंतर्गत तपास कार्यात निगडीत असणाऱ्या व्यक्तीस सल्लागार समितीचे सभासद म्हणुन नियुक्त करता येणार नाही.(नियम १८ अ (२) (ii)

४) केंद्राची नोंदणी आणि नुतणीकरण करण्याची मार्गदर्शक तत्वे.

सर्व जनुकीय केंद्र, जनुकीय प्रयोगशाळा इत्यादी सुविधा केंद्रे जिथे लिंग निवड करता येण्याची शक्यता असते अशा सर्व केंद्राना कलम १८,१९ आणि नियम ४,५,६,७ अन्वये नोंदणी कराणे बंधनकारक आहे.

समुचित प्राधिकाऱ्याने आपल्या अखत्यारातील जनुकीय केंद्रे, जनुकीय प्रयोगशाळा, सोनोग्राफी मशीन वा तत्सम उपकरणे जी गर्भलिंग निदान वा निवड करण्यास सक्षम असणाऱ्या सर्व ठिकाणांची माहिती घेऊन त्यांची नोंदणी करणे कलम १८,१९ आणि नियम ४,५,६,७,८ अन्वये कायद्यान्वये आवश्यक आहे.

केंद्राची नोंदणी कशी करावी ?

- समुचित प्राधिकाऱ्याने नोंदणीसाठी आलेले विहीत नमुना (Form A at annex 1कलम १८(२) नियम ४ (i) आणि नियम ८(१)) अर्ज स्वीकारावेत.
- अर्जासोबत गर्भलिंग निदान, गर्भधारणा पुर्व वा प्रसवपुर्व भ्रुणाचे लिंग निदान करणार नाही व लिंग निदान करणेसाठी कोणतीही चाचणी वा पध्दती वापरण्यार नाही असे प्रतिज्ञापत्र जोडलेले असावे. (कलम ४ (२) अन्वये)
- नियम ५अ आणि ५ब नुसार अर्जाचे शुल्क समुचित प्राधिकाऱ्याच्या नावे डिमांड ड्राफटने समुचित अधिकाऱ्याच्या मुख्यालयातील बँकेसाठी खालीलप्रमाणे काढुन दयावा.

१. जनुकीय केंद्र, प्रयोगशाळा, जनुकीय चिकीत्सालय, सोनोग्राफी केंद्र, इमेजिंग सेंटरसाठी रक्कम २५,०००/- रुपये.

२. जनुकीय केंद्र, जनुकीय प्रयोगशाळा चिकीत्सालय, सोनोग्राफी केंद्रे वा संयुक्त केंद्रे एकत्रित काम करणारे रुग्णालय, नर्सिंग होम, संस्था यांचेसाठी रक्कम रुपये ३५,०००/-.

- समुचित प्राधिकाऱ्याने अर्ज नामंजुर केल्यानंतर ९० दिवसाच्या आत परत अर्ज दाखल केल्यास फी परत भरण्याची गरज नाही परंतु ९० दिवसांनंतर अर्ज भरल्यास फी भरावी लागेल.
- समुचित प्राधिकाऱ्याच्या आचार संहिते नुसार नवीन नोंदणीसाठी आलेले किंवा, नुतणीकरणासाठी आलेले अर्ज स्वीकारलेल्या दिनांकापासून ७० दिवसात त्यांचा निपटारा करावा.नियम १८अ (४)(i)
- नोंदणीप्रमाणपत्र फॉर्म ब विहीत नमुन्यात दोन प्रतीत द्यावे.
- नोंदणीप्रमाणपत्र व्यवसायाच्या ठिकाणी ठळक दिसेल अशा जागी मशीनजवळ लावण्यात यावी. कलम १९(४) नियम ६.
- नोंदणीप्रमाणपत्र परस्पर हस्तांतरणीय नाही. केंद्राचा मालक, व्यवस्थापन बदलल्यास वा केंद्र बंद केल्यास नोंदणीप्रमाणपत्राच्या दोन्ही प्रती समुचित प्राधिकाऱ्याकडे सुपुर्द कराव्यात. नियम ६(६)
- मालक वा व्यवस्थापनात बदल झाल्यास नवीन मालकाने वा व्यवस्थापनाने नव्याने अर्ज दाखल करावे. (नियम ६ (७)).
- नोंदणी प्रमाणपत्र दिल्या तारखेपासुन पाच वर्षासाठी लागु राहील. नियम (७)
- समुचित प्राधिकारी यांनी नविन, मंजुर झालेल्या, नुतनीकरणासाठी आलेल्या व्यवस्थापन, मालक, चालक, जागा, पत्ता या बदलासाठी आलेल्या सर्व अर्जाची माहिती वा दस्त कायमस्वरुपात विहित नमुना फॉर्म H नियम (९ (५)) नुसार जतन करावेत.

फिरत्या वैदयकिय पथकासाठी नोंदणीचे स्वरुप

फिरत्या वैदयकिय पथकाचे नाव, केंद्राचे स्वरुप, कार्यक्षेत्र (जे की जिल्हा क्षेत्राच्या बाहेर नसावे). मोटारगाडीत वापरात असलेल्या, पोर्टेबल मशीनची संख्या, मशीन बद्दलची सविस्तर माहिती (जसे की मॉडल नं., कंपनी, प्रोबची माहिती सिरीयल नं.) फिरत्या वैदयकिय पथकासाठीच्या गाडीचा नोंदणी क्रमांक इत्यादी. नियम ६(२अ) (ब).

फिरत्या वैदयकिय पथकात वापरण्यात येणाऱ्या मशीनचा वाहनामध्येच उपयोग करण्यात यावा, कुठल्याही कारणास्तव उपकरणांचा वापर बाहेर करु नये. हे पोर्टेबल मशीन फिरत्या पथकाचा एकत्रित भाग असावा.

- नोंदणी प्रमाणपत्राची एक प्रत ठळक दिसेल अशा जागी गाडीत लावावी.
- गाडीच्या बिघाडामुळे किंवा तत्सम कारणांमुळे नोंदणीकृत मशीन जनुकीय चिकीत्सेसाठी वापरु शकत नसल्यास तसे समुचित अधिकाऱ्यास ७ दिवसात कळवावे. नियम ६(२अ)(ब)(ब).
- नोंदणी व नुतनी करणाचे सर्व नियम फिरत्या पथकांची नोंदणी वा नुतणीकरणासाठी नियम लागु राहतील.

नुतनीकरण कसे करावे ?

- प्रत्येक केंद्राने मुदत संपण्यापुर्वी ३० दिवस आधी नुतनीकरणासाठी अर्ज दोन प्रतीत दाखल करावा.
- नुतनीकरणाची प्रक्रीया ही नवीन नोंदणी प्रक्रीयेसारखीच असेल.नियम ८(२)
- नुतनीकरणाचे शुल्क नवीन नोंदणी शुल्काच्या निम्मे असेल ते केंद्रांच्या स्थितीवर अवलंबुन राहील.नियम ८ (४)
- नवीन नोंदणी प्रमाणपत्र वा अर्ज नाकारल्याचे पत्र मिळाल्यानंतर केंद्राने आपले जुने प्रमाणपत्र समुचित अधिकाऱ्याकडे सुपूर्द करावे. नियम ८(५)
- अर्जदारास अर्ज केल्यानंतर ९० दिवसात नुतनीकरणाबद्दल काहीही निर्णय अर्जदारास कळविले नसल्यास केंद्राचे नुतणीकरण झाले असे समजावे.नियम ८ (६).

नोंदणी किंवा नुतनीकरणाचा अर्ज कसा नाकारावा ?

- केंद्र नोंदणी करण्यास पात्र व सक्षम नसल्यास त्या केंद्राचा अर्ज सल्लागार समितीसमोर चर्चेस ठेवावा.
- सल्लागार समितीच्या बैठकीत निर्णय घेतल्यानुसार आणि अर्जदाराने संधी देऊनही आवश्यक त्रुटी पुर्ण केल्या नसल्यास समुचित प्राधिकारी अर्ज नाकारु वा रद्दबातल ठरवू शकतात तसे अर्जदारास लेखी कळवावे. नियम६ (३)
- अर्ज नाकारल्याचे पत्र फॉर्म क (Annex 5) मध्ये संबंधितास कळविण्यात यावे. फॉर्म क हा नवीन केंद्र नाकारण्यासाठी वा नुतनीकरण नाकारण्यासाठी लागु राहील. नियम ६(३) आणि ८(३) [

अर्ज व नुतनीकरण शुल्काचा विनियोग कसा करावा?

जनुकीय केंद्र, प्रयोगशाळा, चिकीत्सालय सोनोग्राफी केंद्र इत्यादी, वैयक्तिक वा संस्थेचे अर्जाने निविन वा नुतनीकरणासाठी जमा झालेले अर्जाचे शुल्क हे समुचित प्राधिकाऱ्याच्या पदनामावर असलेल्या बँक खात्यात जमा करण्यात यावे व त्याचा विनियोग हा कायद्याच्या अंमलबजावणीसाठी असणाऱ्या तरतुदीसाठी करावा. नियम ५ (२).

५) केंद्र तपासणीकरीता मार्गदर्शक तत्वे

अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालये, अनुवंशशास्त्रीय प्रयोगशाळा, अनुवंशशास्त्रीय समुपदेशन केंद्र ची तपासणी कशी करावी ?

तपासणीच्या आधी योग्य नियोजन व तयारी केली असल्याची खातरजमा करावी. समुचित प्राधिकारी किंवा समुचित प्राधिकारी यांच्यावतीने प्राधिकृत केलेले अधिकारी तपासणीच्या वेळी समुचित प्राधिकारी असलेबाबतची अधिसूचनेची प्रत तसेच ओळखपत्र, चिकित्सालया बाबतची आवश्यक सर्व कागदपत्रे जसे B विहीत नमुना, H विहीत नमुना, H विहीत नमुना तसेच चिकित्सालयाने केलेले मागील प्राप्त झालेले पत्रव्यवहार सोबत बाळगावेत.

चिकित्सालयाची तपासणी करतेवेळी खालीलप्रमाणे परिक्षण करावे. (सूचक यादी संपूर्ण नाही) (तपासणी सुविधेकरीता परिशिष्ठ क्र.६ च्या संदर्भाचा आधार घ्यावा.)

- गर्भलिंग निदान करणे कायद्यानुसार प्रतिबंधित आहे. असा मजकूर लिहिलेला फलक इंग्रजी किंवा स्थानिक भाषेमध्ये ठळकपणे प्रदर्शित केलेला असावा. (नियम १७ पोटनियम १ नुसार)
- कायद्याच्या पुस्तकाची प्रत चिकित्सालयाच्या आवारात उपलब्ध असावी आणि (रुग्णाने मागणी केल्यानंतर त्यास उपलब्ध करुन द्यावी.) (नियम १७ पोटनियम २ नुसार)
- नोंदणी प्रमाणपत्र चिकित्सालयाच्या (व्यवसायाच्या) ठिकाणी मशीनजवळ एका विशिष्ट जागी प्रदर्शित करावे.
- उपकरणे वापरणाऱ्या व्यक्तीचे नाव आणि हुद्दा तिने/त्याने परिधान केलेल्या वस्त्रावर ठळकपणे प्रदर्शित केलेले असावे. (नियम १८ (viii))
- **नमुना B नुसार दिलेले नोंदणी प्रमाणपत्र आणि इतर संबंधित दस्तऐवज तपासणी करणेसाठी तपसणी सूची.**

❖ नोंदणी प्रमाणपत्राची वैधता तपासावी

❖ उपकरणे वापरणाऱ्याचे नाव आणि शैक्षणिक पात्रता अधिकृत असल्याची खात्री करावी.

❖ अल्ट्रा सोनोग्राफी मशीन त्यासारख्या मशीनबाबतचा सविस्तर माहिती जसे कि, मशीनचा नंबर, मॉडिल आणि प्रोब संदर्भातील माहिती तपासणे.

❖ चिकित्यालय ह्याच प्रसुतीपूर्व निदान पद्धती करण्याकरीता मान्यताप्राप्त असल्याची खात्री करावी.

- ***पोर्टेबल मशिन असलेल्या केंद्रांची तपासणी करतांना पहावयाच्या ठळक बाबी. (पोर्टेबल मशीन फक्त अंतर रुग्णासाठी किंवा फिरते वैदयकिय पथकाचा एक भाग म्हणून वापर करावा)***

  १) वापरासाठीचे क्षेत्र

  २) स्थापित पोर्टेबल मशीनची संख्या व वापरात असलेल्या मशीनची संख्या

  ३) मेक आणि मॉडिल तपासणे

४) फिरत्या वैदयकिय पथकाचे वाहनांची नोंद आहे का हयाच वाहनांची नोंद फॉर्म B मध्ये (नोंदणीकृत प्रमाणपत्र) असली पाहिजे आणि असे तपासावे कि, उपलब्ध असलेल्या वाहनांची संख्या ही फॉर्म B मध्ये नमूद असावी.

५) सेवा देणारांचा पुर्ण पत्ता

६) फिरत्या वैदयकिय पथकामध्ये PCPNDT कायदयानुसार बंधनकारक असलेल्या सर्व सेवांची उपलब्धता

- *केंद्रांमधील दप्तराचा आढावा -*

I) फॉर्म F ची पडताळणी (अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालय/सोनोग्राफी सेंटर) (परिशिष्ठ ७ मध्ये फॉर्म F दर्शविला आहे.)

a. F फॉर्म वरील सर्व रकाणे भरले आहेत का ? F फॉर्मवर सोनोग्राफी करणा-या डॉक्टराने स्वाक्षरी केली आहे ? नाव, शिक्का व कायदयानुसार क्रमांक लिहीले आहे का ?

b. प्रत्येक महिन्याच्या ५ तारखेच्या आधि गरोदर महिलेची संपूर्ण माहिती असलेला संपूर्ण फॉर्म एका प्रतित समुचित प्राधिकारी यांचकडे पाठवावा.

c. जेव्हा non-invasive (जसे की सोनोग्राफी)तंत्राचा वापर केलेला असेल तेव्हा गरोदर महिलेचे घोषणापत्र तिला अवगत असलेल्या भाषेमध्ये घेतलेले असले पाहिजे.

d. Invasive Procedure जसे उदरपोकळीच्या पुढील भागातून सुई व सिरिंज यांच्या सहाय्याने गर्भजल काढणे वापरले असेल तर तिला अवगत असलेल्या भाषेमध्ये गर्भवती महिलेचे संमतीपत्र घेतलेले आहे किंवा कसे याची खात्री करावी.

e. डॉक्टरांनी घोषणापत्रावर वेळ आणि दिनांक लिहिणे बंधनकारक आहे.

f. रेफरल नोंद आणि सोनोग्राफीची फिल्म यांची नोंद अदययावत ठेवली पाहीजे.

g. वाहयरुग्ण नोंदवही, गरोदर माता नोंदवही रोकड जमा पावती.

h. संगणकातील नोंदी आणि मुळ प्रतीची पडताळणी करणे.

केंद्रीय पर्यवेक्षकीय बोर्डची सभा १७ ऑक्टोबर २००५ रोजी आयोजित करण्यात आली होती. त्यांच्या शिफारशीमूळे F फॉर्म ऑनलाईन भरण्याची यंत्रणा विकसित करावी असे सुचविले. सदर ऑनलाईन यंत्रणेनंतर काही राज्यसरकार यांनी ऑनलाईन F फॉर्म भरणे बंधनकारक केले. अशा प्रकरणामध्ये ऑनलाईन F फॉर्मच्या प्रती सोबत मुळप्रतितील फ फॉर्म तसेच डॉक्टरांचे संमतीपत्र, गरोदर महिलेचे संमतीपत्र (घोषणापत्र) ठेवणे आवश्यक आहे.

II) फॉर्म D ची पडताळणी (अनुवंशशास्त्रीय समुपदेशन केंद्र) (परिशिष्ठ ८ मध्ये फॉर्म D दर्शविला आहे.)

अ. सर्व संबंधित मुद्दे भरणे आवश्यक आहे.

ब. प्रत्येक महिन्याच्या ५ तारखेच्या आधि फॉर्म समुचित प्राधिकारी यांचेकडे जमा करणे.(नियम ९ पोटनियम ८)

III) फॉर्म E ची पडताळणी -(अनुवंशशास्त्रीय प्रयोगशाळा) (परिशिष्ठ ९ मध्ये फॉर्म E दर्शविला आहे.)

अ. सर्व संबंधित मुद्दे भरणे आवश्यक आहे.

ब. गरोदर मातेचे संमतीपत्र फॉर्म G मध्ये असणे आवश्यक आहे.(परिशिष्ठ १०)

क. प्रत्येक महिन्याच्या ५ तारखेच्या आधि फॉर्म समुचित प्राधिकारी यांचेकडे जमा करणे.(नियम ९ पोटनियम ८)

- बाह्यरुग्ण नोंदवही व फ फॉर्मची पडताळणी करावी. (नियम ९ पोटनियम १) एकुण तपासलेल्या रुग्णांची संख्या व एकुण फॉर्म यांचेमध्ये तफावत नसावी याची खात्री करावी. तपासणी केल्यानंतर काही त्रुटी आढळल्यास समुचित प्राधिकारी यांनी आवश्यक ती कार्यवाही करणे अपेक्षित आहे..(कलम ३० नियम १२ पोटनियम १)

- कलम २० पोटकलम १ नुसार सोनोग्राफी धारकास कारणे दाखवा नोटीस देवून सदरच्या सोनोग्राफी केंद्राची नोंदणी रद्द अथवा निलंबित का करु नये याचे स्पष्टीकरण मागवावे. (कारणे दाखवा नोटीसचा नमुना परिशिष्ठ ११ मध्ये नमूद आहे.) निलंबन आणि नोंदणी रद्द याबाबतच्या मार्गदर्शक सूचना परिशिष्ठ १२ मध्ये नमूद आहेत. (तपासणीसंबंधित नियम आणि कारणे दाखवा नोटीस संबंधी कायदेशीर तरतूदी खालील चौकटीत दाखविलेले आहेत.)

- आवश्यकता असल्यास कलम ३० नुसार शोध प्रक्रिया पुर्ण केल्यानंतर सोनोग्राफी मशीन व सोनोग्राफी संबंधितील सर्व नोंदी व सर्व दस्त ऐवज सील करावे. (नियम १२ पोटनियम १)

- प्रथम वर्ग न्यायदंडाधिकारी व महानगर दंडाधिकारीयांचे कोर्टात कलम २८ नुसार गुन्हा दाखल करावा. गुन्हा दाखल करावयाचा नमुना परिशिष्ठ १३ मध्ये दाखविला आहे.

२५७

तपासणी संबंधित कायदयातील कलमे -

- कोणत्याही व्यक्तीने कुठल्याही ठिकाणी गर्भलिंग निदान/गर्भलिंगनिदान तंत्राचा गैरवापर केल्याचे तसेच कायदयाचा भंग केले असल्याचे आढळून आल्यास समुचित प्राधिकारी यांना त्वरीत कायदेशीर कारवाई करण्याचा अधिकार आहे. तसेच समुचित प्राधिकारी हे स्वतःही उपलब्ध माहितीच्या आधारे शोध प्रक्रिया व तपासणी करुन कार्यवाही करु शकतात. कलम १७ (४)(ई).
- एखाद्या सोनोग्राफी केंद्राच्याबाबत तक्रार प्राप्त झाल्यास समुचित प्राधिकारी हे सोनोग्राफी केंद्रधारकास कायद्याचा भंग केले असल्याने स्वतः कारणे दाखवा नोटीस देऊ शकतात. सदर केंद्रधारकाची नोंदणी रद्द अथवा निलंबित का करु नये याचे स्पष्टीकरण मागवू शकतात (कलम २० पोटकलम १)
- कारणे दाखवा नोटीस दिल्यानंतर सोनोग्राफी केंद्रधारकास पुरेसा वेळ व वाजवी संधी देवून त्यांचे म्हणणे ऐकल्यानंतर समुचित प्राधिकारी यांनी सदरची बाब जिल्हा सल्लागार समितीसमोर अनुवंशशास्त्रीय प्रयोगशाळा, अनुवंशिक समुपदेशन केंद्र व सोनोग्राफी केंद्र यांची नोंदणी रद्द किंवा निलंबित करणेकरीता सल्ला घेणेकरीता प्रस्ताव ठेवावा. (कलम २० पोटकलम २)
- जरी कलम २० पोटकलम १ आणि २ नुसार समुचित प्राधिकारी यांनी नोटिस देणे आवश्यकता असले तरी नोटीस न देताच एखादे सोनोग्राफी केंद्राची नोंदणी रद्द करण्याचा अधिकार समुचित प्राधिकारी यांना आहे. परंतु असे करताना समुचित प्राधिकारी यांनी रास्त कारण देवून व सदरची बाब ही लोकहितजनार्थ असल्याचे लेखी दयावे. (कलम २० पोटकलम ३)
- कलम २०(३) नुसार कारवाई केलेनंतर केंद्रधारकास त्यांचे केंद्राची नोंदणी रद्द का करु नये अशी नोटीस दयावी. त्यांचे म्हणणे मांडण्यासाठी व खुलासा सादर करणेसाठी संधी दयावी. त्यानंतर कलम २०(१) (२) नुसार नोंदणी रद्द करावी व न्यायालयात केस दाखल करावयाची कार्यवाही करावी.

६) शोध आणि जप्ती प्रक्रिया

शोध आणि जप्ती प्रक्रिया कशी करावी याबाबतची मार्गदर्शक सूचना-

- समुचित प्राधिकारी यांना असलेल्या अधिकारानुसार संशयित व कायदयाचा भंग करीत असलेल्या अनुवंशीक प्रयोगशाळा / अनुवंशिक समुपदेशन केंद्र / सोनोग्राफी केंद्र येथे वाजवी वेळेत शोध प्रक्रिया व परिक्षण करु शकतील.सदर परिक्षणामध्ये जर समुचित प्राधिकारी यांना जर संबंधितांविरोधात संशय अथवा खात्री असल्यास सर्व नोंदवहया, दस्तऐवज, पावत्या, पुस्तके, जाहिराती, मशीन आणि इतर उपकरणे यांची सील व जप्ती करुन संबंधित दप्तर गुन्हयामध्ये पुरावे म्हणून सादर करु शकतील.
- फौजदारी प्रक्रिया संहिता १९७३ परिशिष्ठ १८ आणि मार्गदर्शक सूचना कलम ३० (परिशिष्ठ १२) चा अवलंब करुन सील व जप्ती प्रक्रिया पुर्ण करावी. (कलम ३० पोटकलम २)
- सील व जप्तीचा नमुना, पंचनामा/जप्ती ममो आणि केंद्रांची नोंदणी रद्द करणे व निलंबन करणे यांचे नमुन्याचे स्वरुप (परिशिष्ठ १२) मध्ये दिलेले आहे.
- जप्तीच्या पावतीमध्ये आवश्यक कागदपत्रे, इतर सामान आणि आढळून आलेल्या इतर वस्तु, जप्तीचे साहित्य यांचा तपशील घेवून त्याची दुसरी नक्कल प्रत तयार करुन जप्तीच्या ठिकाणी प्रत्येक पानावरती समुचित प्राधिकारी किंवा समुचित प्राधिकारीच्या वतीने प्राधिकृत केलेल्या व्यक्तीची सही तसेच साक्षीदारांच्या सहया घ्याव्यात.(कलम १२ पोटनियम २)
- ज्या व्यक्तीच्या ताब्यात दस्तऐवज, इतर साहित्य, इतर बाबी आहेत त्या व्यक्तीस जप्तीची पावती देण्यात यावी. तसेच जप्त केलेल्या दस्तऐवज व उपकरणे, व इतर साहित्यांची यादी व जप्तीच्या पावतीसह पोहच घ्यावी. (कलम १२ पोटनियम ३)
- जर कोणतीही व्यक्ती जप्तीची पावती घेण्यास उपलब्ध नसल्यास केंद्र मालकास/व्यवस्थापकास रजिस्टर पोस्टाने पोहोच करावे.
- जप्त साहित्य हे नाशवंत स्वरुपाचे असल्यास आवश्यकत असेल तर सदर जप्तीची व्यवस्था अचूकतेने होईल हे पहावे व त्याच्या जतनाची व्यवस्था व्यवस्थितरित्या करावी. व त्याचे विश्लेषण आणि चाचण्या करण्यासाठी संबंधित विभागाकडे पाठवण्यात यावे. (कलम १२ पोटनियम ४)
- जर कोणत्याही कारणास्तव शोध व सील प्रक्रिया पुर्ण होत नसेल तर समुचित प्राधिकारी यांनी जप्त केलेले दस्तऐवज परिसरातून दुर करुन तो परिसर सील करावा जेणेकरुन उपलब्ध पुराव्याची अदलाबदल होणार नाही.(कलम १२ पोटनियम ५)

२५८

तपासणी संबधित कायदयानुसार शोध व सील प्रक्रिया -

- सोनोग्राफी मालक/यंत्रचालक/डॉक्टर यांनी समुचित प्राधिकारी यांना नोंदणीकृत/अनोंदणीकृत दवाखाने, नर्सींग होम, गाडया, दुकाने येथे शोध प्रक्रिया करणेसाठी अनुमती दयावी. व सर्व दस्तऐवज, मशीन, उपकरणे तपासणीकरीता उपलब्ध करुन देणे बंधनकारक आहे. (नियम ११ पोटकलम १)

- जर सोनोग्राफी केंद्र किंवा सोनोग्राफी सुविधेशी संबंधित असलेले मशीन, स्कॅनर किंवा गर्भलिंग निदान करता येणेजोगे कोणतेही उपकरणे अ नोंदणीकृत आढळून आल्यास ते सील व जप्ती करण्याचे समुचित प्राधिकारी यांना अधिकृत अधिकार आहेत. जर मशीन सील व जप्त केली असेल (नियम ११ पोटकलम २) आणि कायदयाची कलम २३ नुसार कारवाई केली असल्यास सदरचे मशीन किंवा उपकरण हे सरकारी मालमत्ता म्हणून जमा केली जाते. जप्ती प्रक्रिया पुर्ण झाल्यानंतर सदरच्या व्यक्तीचे म्हणणे ऐकुन घेण्याकरीता संधी दिलेनंतर सदरची मशीन/उपकरण कायदयाच्या आदेशाशिवाय डिसील करु शकत नाहीत.

- समुचित प्राधिकारी किंवा त्यांच्या वतीने प्राधिकृत केलेली व्यक्ती वाजवी वेळेत अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालय, अनुवंशिक समुपदेशन केंद्र व सोनोग्राफी केंद्र, imagine center येथे दोन किंवा तीन साक्षीदारांसमवेत सर्व दस्तऐवजांची, रेकॉर्ड, पुस्तिका, जाहिरात किंवा इतर साहित्य वस्तूची तपासणीसाठी प्रवेश करुन तद्क्षणी सील आणि जप्ती प्रक्रिया करु शकतात. सदर पुरावे गुन्हयामध्ये शिक्षा होण्याकरीता पुरावे म्हणून सादर करु शकतील.(नियम १२ पोटकलम १)

- एखादी कृती कायदयातील तरतुदी नुसार चांगले करण्याकरीता केली असल्यास राज्य सरकार, समुचित प्राधिकारी किंवा कोणताही राज्य सरकार व केंद्र सरकारने प्राधिकृत केलेल्या अधिकारी यांचेवर फोजदारी कारवाई करु नये.

७) डिकॉय ऑपरेशन साठी मार्गदर्शक सूचना

- लिंग निदान करणारे केंद्र / मदत करणाऱ्या केंद्राच्या विषयी पुरावा व माहिती डिकॉय प्रक्रिया राबविण्यासाठी कशी मिळवावी. (संदर्भ - विस्तृत मार्गदर्शक सूचनासाठी परिशिष्ट १६ पहावे)
- १४ ते २२ आठवड्याची (खात्रीलायक) गरोदर स्त्री निवडावी तिच्या सोबत तिला सर्व बाबींची व परिस्थितीची कल्पना दयावी. आणि डिकॉय प्रक्रियेत सहभागी होण्यासाठी तिचे संमतीपत्र भरुन घ्यावे. (परवानगी / संमतीपत्र नमुन्यासाठी परिशिष्ट १४ पहावे.)
- सदरहू स्त्रीच्या नातेवाईकांची परवानगी घ्यावी. उदा. पती, सासु, आई, इत्यादि. त्यानाही समजेल अशा भाषेत पुर्ण प्रक्रिया समजावून सांगावी व समुपदेशन करावे.
- पुर्वसापळा किंवा पुर्व डिकॉय प्रक्रिया मेमो अथवा पंचनामा तयार करावा. गरोदर माता या प्रक्रियेत सहभागी होण्यास तयार असल्याचे प्रतिज्ञापत्र भरुन घ्यावे.
- सदरहू प्रक्रियेमध्ये वापरात येणाऱ्या चलनी नोटांचे क्रमांक नोंदवून ठेवावे. या चलन संख्या पुर्वसापळा पंचनामा / प्रतिज्ञापत्रात नमूद करण्यात याव्यात. गरोदर माता किंवा साक्षीदार यांना या चलनी नोटा देण्यात याव्यात. या प्रक्रियेमध्ये त्यांचेकडे इतर कोणत्याही चलनी नोटा नाहीत याची खात्री करावी.
- शक्य असेल तर, सदरहू स्त्री बरोबर दोन पंच सोबत जाण्यासाठी / असण्यासाठी तयार करावेत. सदरहू स्त्री अथवा पंच यांचेकडे गुप्त व सहज हाताळण्याजोगी दृकश्राव्य यंत्रणा तयार ठेवावी.
- जर व्हीडीओ कॅमेरा वापरण्यात येणार असेल, तर पुर्ण प्रक्रियेमध्ये व डिकॉय पश्चात तपासणी या कालावधीत चालू राहील, याची दक्षता घ्यावी.
- दृकश्राव्य उपकरण सहजपणे आणि योग्यरितीने वापरता येईल याचे प्रशिक्षण गरोदर स्त्री आणि पंचांना देण्यात यावे. तीन मुख्य साक्षीदार व दोन निरिक्षक यांचा संच या प्रक्रियेत उपयुक्त ठरेल. या संघामधील सदस्य हे एकमेकांशी परिचीत असावेत. आणि त्यांना उत्तम प्रकारे अमौखिक संवाद साधता यावा. त्यांना पुरावा गोळा करणे, कायदयाबाबत चांगले ज्ञान आणि डिकॉय प्रक्रियेत यशस्वी सहभाग घेण्यासाठी त्यांना प्रशिक्षण देण्यात यावे.
- (गरज पडल्यास) नजीकच्या पोलिस स्टेशन व पोलिस अधिकारी यांचे दुरध्वनी क्रमांक त्यांचे जवळ असावेत. तसेच गरजेनूसार साध्या वेशातील पोलिस संरक्षण घेण्यात यावे.
- ही डिकॉय प्रक्रिया जेथे चालू असेल त्या ठिकाणाच्या जवळ संबंधित समूचित प्राधिकारी किंवा समूचित प्राधिकाऱ्याने त्या विभागाचे प्राधिकृत केलेले समूचित अधिकारी यांनी उपस्थित रहावे. जेणेकरुन सुचना मिळताच त्यांना हस्तक्षेप करता येईल.

- सदरहू डिकॉय प्रक्रिया यशस्वी झाल्याचे कळाल्यानंतर समुचित प्राधिकारी यांनी योग्य ती काळजी घ्यावी आणि सदरहू केंद्राचे मालक / कर्मचारी यांचेवर निरिक्षण ठेवावे.
- आरोपी कोणालाही कुठल्याही प्रकारचे दुरध्वनी किंवा संवाद साधू शकणार नाहीत याची दक्षता घ्यावी. या केंद्रातील सर्व संवाद उपकरणे तसेच त्यांचे दुरध्वनी बंद करण्यात यावेत.
- पंचनाम्यामध्ये समूचित प्राधिकाऱ्याने या प्रक्रियेत वापरलेल्या चलनी नोटांची नोंद करावी. व चलनी नोटांच्या क्रमांकाची पडताळणी करुन पंचनाम्यामध्ये नोंद घ्यावी. (डिकॉय प्रक्रिया संबंधित पंचनाम्याचा स्वरुप(Sample) नमूना यासाठी परिशिष्ट क्र. १५ पहावे.)
- चौकशीनंतर समूचित प्राधिकाऱ्याने आरोपीचा जाब जवाब लिखीत अथवा त्याच्या / तिच्या हस्तलिखीत स्वरुपात नोंदवावा.
- सह आरोपीचे (इतर रुग्णसेवा देणारे कर्मचारी, एजंट, जनसंपर्क अधिकारी,) जवाब सुध्दा नोंदविण्यात यावेत.
- सदरहू केंद्राची बारकाईने व सखोल तपासणी करावी आणि सर्व महत्वाचे दस्तऐवज ताब्यात घेऊन सील करावेत. पुर्ण परिसर, घर , गॅरेज, रुग्णालय, याची सखोलपणे पहाणी करुन करावी जेणेकरुन अनोंदणीकृत सोनोग्राफी मशीन किंवा कायद्याचे उल्लघंन केलेली बाब आढळून येईल.
- सर्व अधिकृत व अनाधिकृत मशीन ताब्यात घेण्यात याव्यात. जप्त केलेल्या मशीन या प्रत्यक्षात सदरहू केंद्रधारकाकडे राहतील परंतू त्याचा समूचित प्राधिकारी यांचा ताबा असेल. पुढील आदेश मिळेपर्यंत सील केलेल्या मशीन केंद्रधारकाकडे देण्यात येतील. तथापि सील खराब होणार नाही आणि त्याचा वापर होणार नाही, याची जबाबदारी केंद्र धारकाची राहील. पंचनामा झाल्यानंतर सर्व जप्त-केलेल्या वस्तू, साहित्य, कागदपत्रे व मशीन याची लिखीत स्वरुपात पोच पावती आरोपीस देण्यात यावी.
- तपासणी अहवाल व्यापक व कसून तयार करण्यात यावा. (या मार्गदर्शक सूचनांच्या परिशिष्ट क्र.६ मधील चेक लिस्ट पहावी.)
- गरोदर माता व पंचाचा जबाब गुन्हयाच्या ठिकाणीच नोंदविण्यात यावा. आणि दृकश्राव्य पुरावे, व्हीडीओ कॅसेट, इ. ताब्यात घेण्यात यावे.
- जर दृकश्राव्य माध्यमातून रेकॉर्डीग केले असेल तर त्याची सीडी बनवून न्यायालयात गुन्हा नोंदविताना सादर करण्यात यावे. या दृकश्राव्य रेकॉर्डीग मधील माहितीमध्ये कुठल्याही प्रकारचा बदल करण्यात येऊ नयेत. गुन्हा नोंदवितांना या माध्यमातील सर्व संवाद कागदावर लिखीत स्वरुपात लिहून घ्यावेत व केस दाखल करतेवेळी सादर करावेत.

- सर्व कागदपत्रे उदा. दोनही मुळ नोंदणी प्रमाणपत्रे, बोर्ड (सुचना फलके), फॉर्म एफ, गरोदर मातेचे प्रतिज्ञापत्र, डॉक्टरांचे घोषणापत्र, बाह्यरुग्ण विभाग नोंदवही, जन्म नोंदवही, कायद्याची प्रत, संदर्भ पत्रिका, नोंदणी संबंधी सर्व संवाद व दस्तऐवज, सोनोग्राफी नोंदणी संबंधीचे दस्तऐवज जप्त करण्यात यावेत. समुचित प्राधिकारी व आरोपी यांच्यामधील सर्व पत्रव्यवहार ताब्यात घेण्यात यावा.
- डिकॉय प्रक्रियेतील गरोदर स्त्री, तिच्या सोबत त्या केंद्रात असणाऱ्या लिंग निदान सेवा संबंधिच्या सर्व रुग्णांचे नातेवाईक व नातेवाईकांचे जबाब, त्यांचा पत्ता व संपर्क माहितीसह नोंदविण्यात यावा. गरज पडल्यास त्यांना चौकशी दरम्यान बोलविण्यात यावे.
- सर्व चौकशी सखोलपणे पुर्ण केली याची खात्री केल्यानंतर लगेचच संबंधित न्यायालयात तक्रार दाखल करण्यात यावी. सोबत चौकशी दरम्यान व डिकॉय प्रक्रिया दरम्यान मिळालेले सर्व पुरावे जोडण्यात यावेत.
- समुचित प्राधिकारी हा फिर्यादी असल्याने त्याने स्वतः अथवा त्याचा / तिचा अधिकृत प्रतिनिधी केस संबंधी प्रत्येकवेळी न्यायालयात हजर रहावे.

८) तक्रारीस प्रतिसाद देण्यासंबंधिच्या मार्गदर्शक सुचना.

- गर्भधारणापूर्व आणि प्रसवपूर्व निदान तंत्रे (लिंग निवड प्रतिबंध) कायदयाचे उल्लंघन संबंधी तक्रारीस प्रतिसाद कसा दयावा.
- तक्रार प्राप्त झाल्यानंतर सर्व संबंधित चौकशी २४ तासाच्या आत सुरु करण्यात यावी आणि तक्रार प्राप्त झाल्याच्या ४८ तासात पुर्ण करण्यात यावी. (समुचित प्राधिकारी यांचेसाठी मानक कार्य मार्गदर्शक तत्वे यानूसार नियम १८ अ(३)
- मुळ कागदपत्रे ताब्यात घेऊन तक्रार दारास कागदपत्रे प्राप्त झाल्याचे पोच पावती देण्यात यावी. [नियम १८ ए (३) (iii)]
- अज्ञात व्यक्तीकडून तक्रार प्राप्त झाल्यास आणि तक्रार दुरध्वनीद्वारे किंवा ऑनलाईन संकेतस्थळावर, ई-मेल किंवा पत्राद्वारे प्राप्त झाल्यास दुरध्वनी क्रमांक तक्रारीची वेळ व तारीख इत्यादि सर्व माहितीची नोंद करावी. सदरहू तक्रारीची लिखीत प्रत तयार करुन अभिलेख्यामध्ये ठेवण्यात यावी. सोबत संबंधित कागदपत्र प्राप्त झाले असल्यास उदा. पॉकीट, (लिफापा) तक्रारीसोबत जोडून ठेवावे.
- तक्रारीनूसार संबंधित केंद्राची तपासणी करण्यात यावी. नियमानूसार तपासणी करुन तपासणी अहवाल तयार करण्यता यावा. (नियम १२ (१) (२) आणि तपासणी सुचक यादी (चेक लिस्ट) परिशिष्ट ६ नुसार)
- जर सोनोग्राफी केंद्राने नियमाचा भंग केल्याचे आढळून आल्यास त्यांची नोंदणी कलम २० (१)(२)(३) नुसार त्वरित निलंबित करण्यात यावी. आणि शोध व जप्ती प्रक्रिया पुर्ण करण्यात यावी.
- साक्षीदारांचे जबाब नोंदविण्यात यावेत. सर्व पुरावे एकत्रित करुन पंचनामा तयार करण्यात यावा.
- साक्षीदारांचे व तक्रारदारांचे जबाबपुरावा म्हणून दाखल करण्यात यावेत.
- तक्रारदार हा फिर्यादीचा साक्षीदार समजण्यात यावा.
- नियमानूसार कार्यवाही पूर्ण करण्यात यावी. आणि ही फिर्यादप्रथमवर्ग न्यायदंडाधिकारी / महानगर न्यायदंडाधिकारी यांच्या कोर्टात दाखल करण्यात यावी. कलम २८ (२).
- पोलिस खात्याचा पीसीपीएनडीटी कायदयामध्ये सहभाग नसल्याने प्रथम माहिती अहवाल (FIR)टाळण्यात यावा. नियम १८ ए (३) (iv).
- वैद्यकीय गर्भपात कायदा १९७१ (३४/१९७१) मधील बाबींचे उल्लंघन होणार नाही याची खात्री करण्यात यावी. व त्यानुसार पीसीपीएनडीटी (लिंग निवड प्रतिबंध) नियम १९९६ (नियम १८ए (५)(V) मधील तरतुदींची अमलबजावणी करावी.

लक्षात ठेवा

- सामाजिक संस्था, पत्रकार किंवा वैयक्तिक तक्रार पंधरा दिवसांचे नोटीस दवारे (कायदयाच्या कलम २८ (१) बी)समुचित प्राधिकाऱ्यास प्राप्त झाल्यास समुचित प्राधिकारी यांनी तक्रारीचे आधारे कार्यवाही करावी. अशी कार्यवाही न केल्यास तक्रारदाराने प्रत्यक्ष न्यायालयात तक्रार दाखल केल्यासारखे आहे. आणि कलम १७ (समुचित प्राधिकारी यांची जबाबदारी) चा भंग केल्यासारखे आहे.

- कलम २४ नुसार गरोदर स्त्रीवर कोणतीही कार्यवाही करण्यात येऊ नये. तिला कायदयादवारे संरक्षण देण्यात आले आहे.

2६५

९) फौजदारी गुन्हा/तक्रार दाखल करण्याकरीता मार्गदर्शक सूचना

पीसीपीएनडीटी कायदयानुसार फौजदारी गुन्हा/तक्रार दाखल कशी करावी ?

गर्भधारणापूर्व व प्रसुतिपूर्व निदान तंत्र (लिंग निवडीस प्रतिबंध) कायदयाचे कलम २८ नुसार JMFC/MetroPlitian यांचे न्यायालयात केसेस दाखल करणेसाठी समुचित प्राधिकारी यांना प्राधिकृत केले आहे. केस दाखल करणेचे प्रक्रिया ४ सेंगमेंटमध्ये विभागली आहे.

अ) न्यायालयात केस/ तक्रार दाखल करण्याची पूर्व प्रक्रिया
ब) गुन्हयाच्या संबंधित दाखल करावयाची कागदपत्रे किंवा परिशिष्ठ.
क) प्रत्यक्ष गुन्हा /तक्रार दाखल करतेवेळी
ड) इतर सूचना

अ) तक्रार केस दाखल करावयाची पूर्व प्रक्रिया -

- समुचित प्राधिकारी किंवा समुचित प्राधिकारी यांच्या वतीने प्राधिकृत केलेले अधिकारी यांनी केंद्र तपासले असतील तर तपासणीच्या वेळी जर पीसीपीएनडीटी कायदयाच्या तरतुदींचा भंग झाल्याचे आढळून आल्यास त्यांनी भंग केलेल्या सर्व तरतूदी नमूद कराव्यात. आणि जप्ती पावती/पंचनामा स्वतंत्र साक्षीदाराच्या मदतीने तयार करावा (नियम १२).
- पंचनामा हा पंचांच्या उपस्थितीतच तयार करावा. साक्षीदार केवळ जप्त केलेल्या साहित्य ओळखण्यासाठी व साक्ष देणेकरीता असतात.
- जर तपासणी अधिकाऱ्यास आवश्यकता वाटल्यास कायदयांचा सर्व साहित्यांसह म्हणजे मशीन, सर्व दस्तऐवज सील व जप्त करु शकतात. तपासणी अधिकाऱ्याने जप्त व सील केलेल्या बाबींची यादी असलेली एक प्रत सोनोग्राफी केंद्रधारकास पुरवावयाची आहे. आणि त्याची पोहोच पावती सोनोग्राफी केंद्रधारकाकडून किंवा त्याच्या/तिच्या वतीने प्राधिकृत असलेल्या व्यक्तीकडून घ्यावयाची आहे. (कलम ३० नियम १२ पोटनियम ३)
- समुचित प्राधिकारी यांना सोनोग्राफी केंद्रामध्ये कायदयाच्या तरतूदींचा भंग झाला असल्याचे निदर्शनास आल्यास कारणे दाखवा नोटीस दयावयाची आहे. व त्याबाबत केंद्रधारकास स्पष्टीकरण देण्यास सांगावयाचे आहे. सदरचे स्पष्टीकरणाचे विचार-विनिमय करणेकरीता आणि नोंदणीकृत केंद्राची नोंदणी निलंबित करणेकरीता जिल्हा सल्लागार समुचित प्राधिकारी स्वतःची शिफारस यांनी सादर करावयाची आहे. कारवाई करण्याचे स्पष्ट कारण सांगून समुचित प्राधिकारी नोंदणीकृत केंद्राची नोंदणी निलंबन रद्द करु शकतात.
- जर समुचित प्राधिकारी यांना आवश्यकता वाटल्यास गुन्हा/तक्रारीच्या पुराव्याकामी मशिन किंवा इतर साहित्य सील करु शकतात. काही प्रकरणांमध्ये कायदा सुव्यवस्था व जनहितार्थाच्या दृष्टीने नोंदणीकृत केंद्राची नोंदणी नोटीस न देता रद्द करु शकतात परंतु केलेल्या अशा कार्यवाहीची नोंद लिखित स्वरुपात असावी.(कलम २० पोटकलम ३)
- (काही प्रकरणांमध्ये जनहितार्थाची प्रकरणे सोडून) सोनोग्राफी केंद्राची नोंदणी रद्द करावयाच्या आधी समुचित प्राधिकारी कारणे दाखवा नोटीस देतात आणि सोनोग्राफी

केंद्रधारकास पुरेसा वेळ देवून नोटीसीला उत्तर म्हणून स्पष्टीकरण मागवू शकतात. सदरचे उत्तर [illegible] व त्याबाबतचे निर्णय घेण्याकरीता ठेवू शकतात.

अ) नोंदणीकृत केंद्राची नोंदणी रद्द करणेकरीता

ब) कारणे दाखवा नोटीशीस प्राप्त झालेले उत्तर अथवा स्पष्टीकरण समाधानकारक नसल्यास पुढील न्यायालयीन कार्यवाहीकरीता

- जर केंद्रधारकाने अथवा सोनोलॉजिस्टने, सहाय्यकाने, कर्मचाऱ्याने गुन्हयाची कबुली दिली असल्यास त्याची अचूकपणे लिखित स्वरुपात जबावाची नोंद करावयाची आहे. आणि सदरचा जबाब हा मालकाच्या सहीने अथवा त्यांच्या वतीने प्राधिकृत केलेल्या व्यक्तीच्या सहीने असावा. असे करणे शक्य नसल्यास जबाबाची नोंद घटनास्थळी उपस्थित असलेल्या कोणाकडूनही मालकासमोर करुन घ्यावी. हे सुदधा शक्य नसल्यास नोंदविलेला जबाब त्याला किंवा तिला वाचून स्पष्टीकरण देवून सांगावा. त्याची/तिची त्यावर सही देवनू नमूद करावे की, त्याने किंवा तिने सदरचा जबाब वाचल्यानंतर त्यावर काळजीपूर्वक सही केली असून जबाबातील सर्व नोंदी/बाबी त्याला किंवा तिला समजले असून नमूद केलेली नोंदीबाबत पुर्ण जाणीव असून कोणाच्याही बळजबरी किंवा दबावाखाली न येता त्याने किंवा तिने सही केली आहे. हे न्यायालयात केस सिदध होण्यास फायदयाचे ठरले.

तपासणी अधिकारी यांनी तपासणी अहवाल दिनांक वेळ जागेसहित (संक्षिप्त नकाशा) सविस्तर तयार करावा.

ब) गुन्हयाच्या संबंधित दाखल करावयाची कागदपत्रे किंवा परिशिष्ठ (परिशिष्ठ १७ मध्ये नमुना चेकलिस्ट दिली आहे तक्रार दाखल करताना सर्व मुळ कागदपत्र सादर करावीत –

- कायदयानुसार आवश्यक असलेली संपूर्ण कागदपत्रे अचूकपणे दाखल करणे आवश्यक आहे. खाली नमूद केलेल्या यादीनुसार कागदपत्रे दाखल करावयाची आहेत.

अ) राज्यसरकारच्या राजपत्रामध्ये समुचित प्राधिकारी असलेली अधिसूचनेची मुळ प्रत दाखल करणे आवश्यक आहे.

ब) तपासणीच्या वेळी समुचित अधिकारी यांचेकडून प्राप्त असलेले अधिकृत पत्र/त्यावतीने प्राधिकृत केले असल्याची पत्राची मुळप्रत सदर पत्रामध्ये दिनांक तपासणीची निश्चित जागा नमूद असावी. (शक्यतो घटनास्थळीच्या संक्षिप्त नकाशासह)

क) जप्ती पावतीसह संपुर्ण तपासणी अहवाल

ड) समुचित अधिकाऱ्याने दिलेली कारणे दाखवा नोटीस

इ) पंचनामा, सील आणि जप्त केलेली, दस्तऐवज, साहित्य (पोचपावती यादीसह)

फ) सोनोग्राफी केंद्रमालकाचा/चालकाचा जबाब

ग) सोनोग्राफी केंद्रमालकाचे खुलाश्याची / उत्तराची प्रत

ह) जिल्हा सल्लागार समितीने केलेल्या शिफारशीची प्रत

ई) नोंदणी रद्द/निलंबित केलेल्या आदेशाची प्रत

ज) तपासणी करतेवेळी मिळालेले इतर कोणतेही कागदपत्रे/दस्तऐवज

क)प्रत्यक्ष गुन्हा/तक्रार दाखल करतेवेळी

समुचित प्राधिकारी किंवा त्यांच्यावतीने प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्यांमार्फत गुन्हा/तक्रार दाखल होणे आवश्यक आहे. (गुन्हा/तक्रारीच्या स्वरुपाचा नमुना परिशिष्ठ १३ मध्ये दाखविला आहे.)

अ) गुन्हा/तक्रार दाखल करतेवेळी समुचित प्राधिकाऱ्याने सर्व कागदपत्रे कायदेशीर तज्ञाच्या सल्ल्याने आणि तपासणीच्या वेळी असलेल्या सर्व वस्तुस्थितीनुसार गुन्हा/तक्रारीचा अहवाल तयार करावा.

ब) सदरची प्रक्रिया जो कोणी जिल्हा सल्लागार समितीमध्ये / सहाय्यक सरकारी वकील/ जिल्हा सरकारी वकिल/विशेष सरकारी वकील असेल अशा कायदयातज्ञाचा मार्गदर्शनानुसारच करावी.

क) घटनेच्या सत्यपरिस्थितीचे संपुर्ण वर्णन तक्रारीमध्ये नमुद करावे.

ड) आवश्यक असलेल्या व्यक्तींना आरोपी करावे आणि त्यांचा अचूक पत्ता तक्रारीमध्ये नमुद करावा.

इ) न्यायालयामार्फत समन्स आदेश निर्गमित झाल्यानंतर प्रक्रिया शुल्क न्यायालयात जमा करावे. आवश्यक असलेले न्यायालयीन शुल्क आणि प्रक्रिया शुल्क पीसीपीएनडीटी खात्यातून अदा करावे.

फ) सर्व मुळ कागदपत्रे जमा करावे. सदरच्या कागदपत्रांची एक झेरॉक्स समुचित प्राधिकारी आणि संबंधित वकील/सरकारी वकील यांचेकडे ठेवावी.

ग) सर्व कागदपत्रांची एक प्रत कोर्टाचे आदेश असल्यास आरोपीला प्रदान करावी.

ह) अचूक आरसीसी (नोंदणीकृत गुन्हा क्रमांक) क्रमांक घ्यावा. न्यायालयातील अधिक्षकांच्या मदतीने केस दाखल झाल्याची खात्री करावी. अचूकपणे पुढची तारीख घ्यावी. समुचित अधिकाऱ्याकडे असलेल्या फाईलमध्ये सद्याची तारीख, न्यायालयाचे नाव न्यायालयीन प्रक्रियेबाबत सविस्तर नमूद करावे.

ड) इतर सूचना

अ) साक्षीदार आणि पंच विश्वसनीय आणि स्वतंत्र असावेत जेणेकरुन न्यायालयीन केस चालू असताना ते फितूर होणेचा धोका कमी होईल.

ब) तपासणीचा वेळ,दिनांक महत्वाची असून त्यांची नोंद अचूकपणे करावी.

क) तपासणीकरतेवेळी सर्व मुद्यांची नोंद झाली आहे याबाबत खात्री करावी.

ड) तपासणी पुर्ण झाली आहे याची खातरजमा करणेसाठी तपासणी सूचीची मदत घ्यावी.

इ) केंद्रधारकास त्याचे स्पष्टीकरण देणेकरीता पुरेसा वेळ दिला आहे याची खात्री करावी आणि यादरम्यानच्या काळात केंद्राची नोंदणी रद्द अथवा निलंबित चे आदेश निर्गमित होणार नाहीत याची खात्री करावी.

फ) मुळ कागदपत्रे दाखल करावी आणि न्यायालयात नमूद करावे कि, समुचित अधिकाऱ्याने मुळ कागदपत्रे दाखल केली आहेत. सर्व कागदपत्रास निशाणी क्रमांक पाडून घ्यावा.सर्व कागदपत्रांची छायांकित प्रत समुचित प्राधिकाऱ्याने ठेवावी.

ग) न्यायालयीन केसबाबत नियुक्त केलेल्या व्यक्तीने सहाय्यक सरकारी वकिलांच्या सहाय्याने पाठपुरावा आणि नियमित चर्चा करावी जेणेकरुन न्यायालयात दोष सिध्द होतील.

ह) समुचित अधिकाऱ्याने केसच्या रोजनाम्यावर देखरेख ठेवणे ही जबाबदारी आहे.

ई) एकदा आरोप निश्चित झाले कि, डॉक्टरांची वैद्यकिय पदवी रद्द करण्याचा अर्ज त्याचबरोबर आरोप निश्चित झालेल्याची न्यायालयीन सही शिक्क्याची प्रतीसह राज्य वैद्यकिय परिषद (MMC) कलम २३(२) यांचेकडे त्याचे किंवा तिचे परिषदेतील नोंदणी पहिल्या गुन्ह्यासाठी पाच वर्षेकरीता आणि त्यानंतरच्या गुन्ह्याकरीता कायमस्वरुपी निलंबीत करणेसाठी दाखल करावे.

परिशिष्ठ १

(नमुना अ)

(पहा नियम ४ (१) आणि ८ (१)

(आवश्यक सहपत्र आधार दस्ताऐवजासहीत दोन प्रतीत सादर करणे आवश्यक आहे.)

अनुवंशशास्त्रीय समुपदेशन केंद्र / अनुवंशशास्त्रीय प्रयोगशाळा / अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालय / सोनोग्राफी चिकित्सालय / प्रतिमा केंद्र यांच्या नोंदणीसाठी, किंवा नोंदणीच्या नुतनीकरणासाठी सादर करावयाच्या अर्जाचा नमुना

१. अर्जदाराचे नांव
(नोंदणी करु इच्छिणाऱ्या संस्थेचे नाव नमुद करा)

२. अर्जदाराचा पत्ता

३. नोंदणी करावयाच्या सुविधेचा प्रकार
(कृपया अर्ज अनुवंशशास्त्रीय समुपदेशन केंद्र / अनुवंशशास्त्रीय प्रयोगशाळा / अनुवंसशास्त्रीय चिकित्सालय / सोनोग्राफी चिकित्सालय / प्रतिमा केंद्र यांच्या नोंदणीसाठी किंवा त्यांच्या कोणत्याही एकत्रित नोंदणीसाठी आहे हे विनिर्दिष्ट करा)

४. अनुवंशशास्त्रीय समुपदेशन केंद्र / अनुवंशशास्त्रीय प्रयोगशाळा / अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालय / स्वनातीत चिकित्सालय / प्रतिमा केंद्र यांचे संपुर्ण नाव आणि पत्ता / पत्ते त्याचप्रमाणे दूरध्वनी क्रमांक/ फॅक्स क्रमांक/ टेलीग्राफीक, / इ-मेल पत्ता/ पत्ते)

५. संस्थेच्या मालकीचा प्रकार (वैयक्तीक मालकी/ भागीदारी / सहकारी/ इतर प्रकार असल्यास तो विनिर्दिष्ट करा.) जर संस्थेची मालकी वैयक्तीक मालकी व्यतिरिक्त असेल तर संस्थापन नियमावली आणि व्यवस्थापनाला जबाबदार असलेल्या इतर व्यक्तींची नावे आणि पत्ते सहपत्र म्हणुन सादर करा.

६. संस्थेचा प्रकार (शासकीय रुग्णालय/ व्यवस्थापकीय/ नगरपालिका रुग्णालय/ सार्वजनिक रुग्णालय / खाजगी रुग्णालय / खाजगी लहान रुग्णालय (नर्सींग होम) / खाजगी चिकित्सालय/ खाजगी प्रयोगशाळा/ इतर प्रकार असल्यास नमुद करा.

७. मंजुरी करण्यासाठी अर्ज सादर विनिर्दिष्ट प्रसुतीपूर्व निदान प्रक्रिया / चाचण्या
अ) इनव्हेंजीव्ह
I) गर्भजलपरीक्षा / कोरीयॉनिक व्होलाय अस्पीरेशन / गुणसुत्रीय / जैवरासायनीक / रेणु अभ्यास
(ब) नॉनइनव्हेंजीव/ सोनोग्राफी प्रक्रिया
जर नोंदणी केवळ अनुवंशशास्त्रीय सल्लागार केंद्रासाठी असेल तर या ठिकाणी काहीही माहिती भरु नका

८. उपलब्ध उपकरणे आणि साधने, त्यांचे उत्पादक आणि मॉडेल (स्वतंत्र कागदावरील प्रत्येकाची यादी जोडा)

९. (अ) सल्लागार केंद्रात उपलब्ध असलेल्या सुविधा

(क) खालील चाचण्यांसाठी उपलब्ध सुविधा/ उपलब्ध ठेवू शकणाऱ्या सुविधा :

(i) अल्ट्रासाऊंड

(ii) गर्भजलपरीक्षा

(iii) कोरीऑनिक व्हीलाय अस्पीरेशन

(iv) फीटोस्कोपी

(v) गर्भ बायॉप्सी

(vi) कोरडोसेंटेसीस

प्रयोग शाळेत / चिकित्सालयात खालील सुविधा उपलब्ध आहेत किंवा कसे :-

(i) गुणसुत्रीय अभ्यास

(ii) जैवरासायनीक अभ्यास

(iii) मोलेक्यूलर अभ्यास

(iv) आरोपणपूर्व अनुवंशशास्त्रीय निदान(पीजीडी)

१०. कर्मचाऱ्यांची नावे, अर्हता, अनुभव आणि नोंदणी क्रमांक सादर करणे आवश्यक(सहपत्रासह)

११. नियम ३ मध्ये निश्चीत केलेल्या नोंदणी आवश्यकतानुसार अनुवंशशास्त्रीय सल्लागार केंद्र / अनुवंशशास्त्रीय प्रयोगशाळा / अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालय / अल्ट्रासाऊंड चिकित्सालय/ प्रतिमा केंद्र पात्र आहेत किंवा कसे

१२. केवळ नुतनीकरण अर्जासाठी :-

(अ) नोंदणी क्रमांक

(ब) सध्याचे नोंदणी प्रमाणपत्र निर्गमित केल्याची तारीख आणि त्याची मुदत समाप्त होण्याची तारीख

१३. सहपत्राची यादी

(सहपत्रे / या अर्जाला जोडलेल्या आधार दस्तऐवजाची यादी जोडा)

तारीख

स्थान

....

नोंदणी करावयाच्या संस्थेच्या वतीने प्राधिकृत केलेल्या व्यक्तीचे नाव, हुद्दा व स्वाक्षरी
करण्यास प्राधिकत केलेल्या व्यक्तीचे नाव
हुददा आणि स्वाक्षरी

जे लागू नाही किंवा आवश्यक नाही त्यावर काट मारा. सर्व सहपत्रे अर्जदाराच्या स्वाक्षरीने अधिप्रमाणित करा.

घोषणापत्र

(PCPNDT कायदा अंतर्गत नियम ४(१) नुसार)

मी श्री / श्रीम/कु/डॉ .... वडिल/पतीचे नाव ...., वय .... वर्ष, (पत्ता) .... या संस्थेत (नोंदणी करावयाच्या संस्थेचे नाव नमूद करा)..............म्हणून काम करीत आहे (हुद्दा नमूद करा) आणि याव्दारा घोषित करतो / करते की मी प्रसवपूर्व निदान तंत्रे (नियम व गैरवापरावील प्रतिबंध) अधिनियम, १९९४ (सन १९९४ चा अधिनियम क्रमांक ५७) आणि प्रसवपूर्व निदान तंत्रे (नियम व गैरवापरावील प्रतिबंध) नियम, १९९६ वाचले असून ते मला समजले आहेत.

मी असे देखील अभिवचन देतो की मी नोंदणी करुन इच्छीणा-या अनुवंशशास्त्रीय समुपदेशन केंद्रातील / अनुवंशशास्त्रीय प्रयोग शाळेतील / अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालयातील /स्वनातील चिकित्सालयातील/ प्रतिमा केंद्रातील सर्व कर्मचा-यांना सदर अधिनियम आणि नियम समजावून सांगेन आणि अधिनियमांचे आणि नियमांचे संपूर्ण पालन होईल यासाठी काळजी घेईन.

तारीख

स्थान

(.....................)
नोंदणी करावयाच्या संस्थेच्या
वतीने स्वाक्षरी करण्यास
प्राधिकृत केलेल्या व्यक्तीचे
नाव, हुद्दा आणि स्वाक्षरी
(नोदंणी करु इच्छीणा-या संस्थेचा शिक्का)
(.............................)

पोच पावती

(पहा नियम ४ (२) आणि ८ (१)

.... यांच्याकडून (अर्जदाराचे नांव आणि पत्ता) अनुवंशशास्त्रीय समुपदेशन केंद्र / अनुवंशशास्त्रीय प्रयोगशाळा/ अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालय / स्वनातीत चिकित्सालय / प्रतिमा केंद्र यांची नोंदणी प्रदान करण्यासाठी / नुतनीकरण करण्यासाठी नमुना अ मध्ये दोन प्रती .... रोजी प्राधिकाऱ्यांना अर्ज प्राप्त झाला.

नमुना अ मध्ये सादर केलेल्या अर्जासोबतची सहपत्राची यादी आणि सादर केलेली सहपत्रे यांची पडताळणी केली आणि बरोबर असल्याचे आढळून आले. पडताळणी केल्यानंतर असे आढळून आले की, सहपत्रांच्या यादीत नमुद केलेले आणि खालील दस्तऐवज प्रत्यक्षात जोडण्यात आले आहेत. ही पोच अर्जदाराला नोंदणी प्रदान करण्याचा किंवा तिचे नुतनीकरण करण्याचा हक्क प्रदान करीत नाही.

....

समुचित प्राधिकाऱ्यांची किंवा प्राधिकाऱ्यांच्या
कार्यालयातील प्राधिकृत केलेल्या व्यक्तीची स्वाक्षरी आणि हुद्दा

परिशिष्ठ - २

प्रतिज्ञापत्र

(PCPNDT कायदा अंतर्गत नियम ४(१) नुसार)

मी श्री / श्रीम/कु/डॉ .... नाव .... वडिल/पतीचे नाव ...., वय .... वर्ष, (पत्ता) .... प्रतिज्ञापूर्वक जाहीर करतो की,

१) माझ्या मालकीच्या अनुवंश शास्त्रीय चिकित्सालय/प्रयोगशाळा/स्वनातित चिकित्सालय / अथवा यापैकी एकत्रित केंद्र येथे गर्भधारणा पूर्व व गर्भधारणा पश्चात गर्भलिंग निदान संबंधित कोणती तपासणी अथवा पध्दतीने लिंग निदान करणार नाही आणि अर्भकाचे लिंगनिदान कोणालाही घोषित करणार नाही. (कलम ४(२) of PCNDTA Act)

२) माझ्या मालकीच्या अनुवंश शास्त्रीय चिकित्सालय/प्रयोगशाळा/स्वनातित चिकित्सालयामध्ये आम्ही कोणत्याही गर्भलिंग निदान करण्याचे तंत्र, तपासणी व पध्दतीचा अवलंब करत नाही, असा फलक लावेन.

शपथेवर साक्ष देणारा

पडताळणी :

वरील माहिती मी पडताळली असून माझ्या ज्ञान व विश्वासाप्रमाणे ती बरोबर व खरी आहे. कोणतीही माहिती खोटी अथवा लपवलेली नाही.

पडताळणीचे ठिकाण .... दिनांक ....

शपथेवर साक्ष देणारा

203

परिशिष्ठ -३

नमुना ब

(पहा नियम ६ (२), ६ (५) आणि ८ (२)

नोंदणी प्रमाणपत्र

(दोन प्रतीत निर्गमित करावयाचे)

१. प्रसवपूर्व निदान तंत्रे आणि गैरवापरावरील प्रतिबंध) अधिनियम १९९४ (सन १९९४ चा अधिनियम क्रमांक ५७) कलम १९ (१) अन्वये प्रदान करण्यात आलेल्या शक्तीचा वापर करुन समुचित प्राधिकारी याव्दारे .... तारखेला समाप्त होणाऱ्या पाच वर्षाच्या कालावधीसाठी सदर अधिनियमाखाली अनुवंशशास्त्रीय सल्ला/ प्रसवपूर्व निदान प्रक्रिया/ प्रसवपूर्व निदान चाचण्या/ सोनोग्राफी प्रक्रिया करण्यासाठी खाली नमुद केलेल्या अनुवंशशास्त्रीय समुपदेशन केंद्राला / अनुवंशशास्त्रीय प्रयोगशाळेला/ अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालयाला / सोनोग्राफी चिकित्सालयाला / प्रतिमा केंद्राला नोंदणी प्रदान करीत आहे.

२. सदर नोंदणी अधिनियमाच्या आणि त्याखालील नियमांच्या अधिन असेल आणि त्याचे उल्लंघन झाल्यास हे नोंदणी प्रमाणपत्र सदर पाच वर्षाचा कालावधी समाप्त होण्यापूर्वी रदद होईल, त्याचप्रमाणे संबंधीतावर दंडात्मक कारवाई केली जाईल.

अ. अनुवंशशास्त्रीय समुपदेशन केंद्र / अनुवंशशास्त्रीय प्रयोगशाळा/ अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालय / सोनोग्राफी चिकित्सालय / प्रतिमा केंद्र याचे नाव आणि पत्ता

ब. (अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालयासाठी)

मंजुर जन्मपुर्व निदान प्रक्रिया.

नॉन इनव्हेंजिव्ह

(i) अल्ट्रासाऊंड

इनव्हेंजिव्ह

(ii) गर्भजलपरीक्षा

(iii) कोरीयॉनिक व्हीलाय बायोप्सी परिक्षा

(iv) फीटोस्कोपी

(v) गर्भ त्वचा किंवा अवयव बायॉप्सी

(vi) कोरडोसेंटेसीस

(vii) इतर कोणतीही (सविस्तर स्पष्ट लिहा)

क. (अनुवंशशास्त्रीय प्रयोगशाळेसाठी)

(i) गुणसूत्रीय अभ्यास

(ii) जैवरासायनिक अभ्यास

(iii) रेणु अभ्यास

ड. इतर कोणतेही उध्दिष्ट (स्पष्ट लिहा)

३. वापरण्यात येणाऱ्या उपकरणाचे / साधनाचे मॉडेल आणि उत्पादक (यामध्ये काही बदल झाल्यास तो नियम १३ खाली योग्य प्राधिकाऱ्यांना कळवणे आवश्यक आहे.)

४. दिलेली नोंदणी क्रमांक

५. पुर्वीच्या नोंदणी प्रमाणपत्राच्या वैधतेचा कालावधी (केवळ नुतनीकरण झालेल्या नोंदणी प्रमाणपत्रासाठी)

......................पासून ....पर्यंत

समुचित प्राधिकाऱ्यांची स्वाक्षरी

नांव आणि हुददा

शिक्का

दिनांक

परिशिष्ठ - ४

नमुना एच

(पहा नियम ९ (५))

प्रसुतिपुर्व निदान तंत्रे (नियम आणि गैरवापरावरील प्रतिबंध)
अधिनियम, १९९४ खाली नोंदणी प्रदान करण्याचे अर्ज
मंजूर /नामंजूर अर्ज यांचे स्थायी अभिलेख ठेवण्याचा नमुना

१. अनुक्रमांक
२. समुचित प्राधिकाऱ्यांचा फाईल क्रमांक
३. नोंद प्रदान करण्यासाठी अर्ज प्राप्त झाल्याची तारीख
४. अर्जदाराचे नाव, पत्ता, दुरध्वनी / फॅक्स इत्यादी
५. अनुवंशशास्त्रीय सल्लागार केंद्र / अनुवंशशास्त्रीय प्रयोगशाळा / अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालय / सोनाग्राफी चिकित्सालय / प्रतिमा केंद्र यांचे नाव आणि पत्ता (पत्ते)
६. सल्लागार समितीच्या सभेची तारीख आणि सल्लागार समितीच्या शिफारसीचा गोषवारा
७. अर्जाची निष्पती (प्रदान केली/ नामंजुर केली असे नमुद करा आणि आदेश पारित करण्याची दिनांक आदेश दिल्याची तारीख............. नमुना ब किंवा नमुना क
८. दिलेला नोंदणी क्रमांक आणि नोंद समाप्त होण्याची तारीख
९. नुतनीकरण (नुतनीकरण तारीख आणि कोणत्या तारखेपर्यंत वैध आहे हे नमुद करा)
१०. नुतनीकरण फाईल क्रमांक
११. जादा माहिती, (आवश्यक असल्यास)

....
समुचित प्राधिकाऱ्यांचे नाव,
हुददा आणि स्वाक्षरी

योग्य प्राधिकाऱ्यांसाठी मार्गदर्शक सुचना

(अ) नमुना एच नोंदवही म्हणुन स्थायी अभिलेखाच्या स्वरुपात ठेवावयाचे आहे आणि ते योग्य प्राधिकाऱ्यांच्या ताब्यात असेल
(ब) याचा अर्थ जे लागू नाही त्यावर काट मारा
(क) नुतनीकरणानंतर अनुवंशशास्त्रीय समुपदेशन केंद्र / अनुवंशशास्त्रीय प्रयोगशाळा / अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालय / स्वनातीत चिकित्सालय / प्रतिमा केंद्र याचा क्रमांक

बदलणार नाही. जर मालकी किंवा व्यवस्थापनात बदल झाला तर नवीन नोंदणी क्रमांक दिला जाईल.

(ड) नोंदणी क्रमांक दोन वेळा देण्यात येणार नाही.

(ई) प्रत्येक अनुवंशशास्त्रीय समुपदेशन केंद्राला / अनुवंशशास्त्रीय प्रयोगशाळेला / अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालयाला / स्वनातीत चिकित्सालयाला / प्रतिमा केंद्राला नमुना एच नोंदवण्यासाठी नोंदवहीची दोन पाने (फोलीओ) दिली जाऊ शकतात.

(फ) नुतनीकरण, मालकीचा बदल / व्यवस्थापनाचा बदल, कोणत्याही कायदेशीर कार्यवाहीची निष्पत्ती, नुतनीकरणासाठीच्या अर्जाचे निलंबन, रदद करणे, फेटाळणे यांची नोंद करण्यासाठी जादा माहिती या शिर्षकाखाली सोडण्यात आलेली जागा वापरली जाऊ शकते.

(ग) प्रत्येक फोलीओ (म्हणजेच नोंद वहीची दोन पाने) योग्य प्राधिकाऱ्याच्या स्वाक्षरीने (तारखेसहीत) अधिप्रमाणित करणे आवश्यक आहे आणि त्या नंतरची प्रत्येक नोंद देखील अशाच पध्दतीने अधिप्रमाणित करणे आवश्यक आहे.

टिप :- जीएसआर १ (इ) दि. १/१/१९९६ आणि दुरुस्ती नोटीस क्र जीएसआर११९ (इ) दि. २४/२/२०१४ नुसार भारतीय गॅझेट मध्ये मुख्य सुचना प्रसिध्द करण्यात आली आहे.

२५७

परिशिष्ठ- ५

नमुना क

(पहा नियम ६ (३) ६ (९) आणि ८ (३))

नोंदणी प्रदान / नुतनीकरण अर्ज फेटाळण्यासाठी नमुना

प्रसवपूर्व निदान तंत्रे (नियम आणि गैरवापरावरील प्रतिबंध) अधिनियम १९९४ कलम १९ (२) अन्वये प्रदान करण्यात आलेल्या शक्तीचा वापर करुन समुचित प्राधिकारी ………… ………… याव्दारा अनुवंशशास्त्रीय समुपदेशन केंद्राचा / अनुवंशशास्त्रीय प्रयोगशाळेचा / अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालयाचा / स्वनातीत चिकित्सालयाचा / प्रतिमा केंद्राचा नोंदणी प्रदान करण्याचा / नुतनीकरण करण्याचा अर्ज फेटाळून लावीत आहेत.

(१) अनुवंशशास्त्रीय समुपदेशन केंद्र / अनुवंशशास्त्रीय प्रयोगशाळा / अनुवंशशास्त्रीय / स्वनातीत चिकित्सालय यांचे नाव आणि पत्ता

(२) नोंदणी प्रदान करण्याचा / नुतनीकरण करण्याचा अर्ज फेटाळून लावण्याची कारणे

…………………………
योग्य प्राधिकाऱ्यांची स्वाक्षरी
नाव आणि हुददा
शिक्का

दिनांक

जे लागू नाही किंवा आवश्यक नाही त्यावर काट मारा.

गर्भधारणामुळे आणि प्रसवपूर्व निदान तंत्रे (लिंग निवड प्रतिबंध) कायदा १९९८ (१९९४ मधील ५७ कलम) असे वाचावे.

परिशिष्ठ - ६

पीसीपीएनडीटी कायदा १९९४ नुसार सोनोग्राफी केंद्राची तपासणी करिता तपासणी सुचीचा नमुना

अ. सामान्य सुचना.

तपासणी वेळ व दिनांक	दिनांक :	वेळ :
तपासणी अधिकारी यांचे नाव व हुद्दा अथवा सहसदस्यांची विस्तृत माहिती, गरज असल्यास		
नाव : हुद्दा :		
नाव : हुद्दा :		
नाव : हुद्दा :		
केंद्राचे नाव		
केंद्र मालकाचे नाव		
केंद्राचा प्रकार (अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालय, अनुवंशशास्त्रीय समुपदेशन केंद्र, प्रयोगशाळा, सोनोग्राफी केंद्र, इमेजींग केंद्र)		
एकत्रित असल्यास नोंद करावी.		
सोनोग्राफी केंद्राचा पुर्ण पत्ता		
दुरध्वनी क्रमांक		
ई-मेल		

अ. क्र.	पहाणी / तपासणी करण्याच्या बाबी	निरिक्षण
अ (१)	नोंदणीकृत केंद्र आहे काय जर होय : नोंदणी दिनांक (तारीख / महिना / वर्ष)	होय किंवा नाही
	१.१ नोंदणी प्रमाणपत्र / क्रमांक व वैधता तारीख	
	१.२ मुदत बाहय नोंदणी प्रमाणपत्र असल्यास नुतणीकरणासाठी अर्ज वेळेत आहे का	होय किंवा नाही.
	१.३ केलेले नसल्यास, केंद्र किती कालावधीपासून नोंदणीकृत आहे. (नुतणीकरण न करणे / नोंदणी नसणे) आणि या कालावधीत किती सोनोग्राफी तपासण्या करण्यात आल्या (अभिलेखे पडताळून पाहणे)	
ब (१)	केंद्रात कोणत्या प्रकारचे लिंग निदान उपकरणे आहेत ? प्रत्येक उपकरणांची यादी (उदा. - सोनोग्राफी यंत्र, सहज हालवता येणारे सोनोग्राफी यंत्र) मेक व मॉडेल क्रमांक इ. सहित जोडावे.	सहज हालवता येणाऱ्या यंत्राची, प्रोबची नोंदणी नोंदणीकृत असल्यास तपासणी करावी. मशीन वापर नोंदणीकृत क्षेत्रातच होत आहे याची खात्री

		करावी.
	१.१ केंद्रातील व नोंदणी प्रमाणपत्रातील उपकरण / उपकरणे सारखीच आहेत काय	होय / नाही. (नोंदणी प्रमाणपत्रात नसलेल्या उपकरणाविषयी सविस्तर माहिती नमुद करावी.
	१.२ समुचित प्राधिकाऱ्यास या उपकरणाची नोंद नोंदणी प्रमाणपत्रात अदयापी घेतली नाही असे कळविण्यात आले आहे काय ?	होय / नाही.
	१.३ केंद्रचालकाचे नोंदणी नंतर काही उपकरणे विकली आहेत काय	होय / नाही.
	१.४ जर होय असेल तर समुचित प्राधिकारी यांना कळविले आहे काय	होय / नाही.
	१.५ संबंधित नाही	होय / नाही.
	१.६ मालकाने उपकरणे कोणास विकली याची माहिती (केंद्राचे नाव / व्यक्ती / पुर्ण पत्ता / विकल्याची तारीख / दुरध्वनी क्र. नमुद करावा.	
	१.७ ज्या केंद्रास उपकरणे विकली ते केंद्र पीसीपीएनडीटी कायदयान्वये नोंदणीकृत आहे काय ?	होय / नाही. (नोंदणी प्रमाणपत्राचे कागदपत्रे, विक्री पुरावा)
	१.८ जिल्हा समुचित प्राधिकारी यांनी केंद्रातील उपकरण सील केले आहे काय?	होय / नाही.
	१.९ असल्यास, उपकरणाचा दुरुपयोग होत नाही व ती सील स्थितीत असल्याची खात्री करा. सर्व बाबींची नोंद करा.	
	१.१० काही उपकरणे स्वइच्छेने सुरु / उघड केले आहेत काय?	असल्यास तपासणी करुन नोंद करावी.
ब (२)	केंद्राची नोंदणी मोबाईल मेडीकल युनिट म्हणुन करण्यात आली आहे काय ?	
	२.१ उपकरण ठेवलेले वाहन जिल्हा समुचित प्राधिकाऱ्याकडे नोंदणीकृत आहे काय?	होय / नाही.
	२.२	होय / नाही. कागदपत्रांची पडताळणी करा.
	२.३ नोंदणीसाठी केलेल्या आवेदनपत्रानूसार एमएमयु विषयक कर्मचाऱ्याकडून कार्यक्षेत्राची नेमुण दिलेल्या हालचालींची माहिती घ्या.मोबाईल मेडीकल युनीटच्या कार्यक्षेत्रांची नोंद करा.	
	२.४ मोबाईल मेडीकल युनीटमध्ये आरोग्य व वैदयकीय सेवा काय पुरविल्या जातात सविस्तर नोंद घ्या.	
क (१)	नोंदणीकृत केंद्र कोण वापरते?	
	नाव व शैक्षणिक अर्हता	
	१.१ नियम १८ (१) नुसार तेच नाव वापर कर्त्याच्या / डॉक्टरांच्या कपडयावर / ॲपरनवर आहे.	नसल्यास कारणे शोधा व नियम भंग झाल्याची नोंद घ्या.

	१.२ जिल्हा समुचित प्राधिकाऱ्याने अधिकार पत्र दिलेली व्यक्तीच ~~[illegible] (पीसीपीएनडीटी~~ कायदयानुसार)	होय / नाही.
	१.३ नोंदणी प्रमाणपत्र व शैक्षणिक अर्हता मान्यता प्राप्त व मेडीकल कॉन्सील ऑफ इंडिया / राज्यस्तरीय नियमानुसार आहे काय याची पडताळणी करा.	होय / नाही.
	१.४ वाहनातील उपकरण वापरकर्ता दुसऱ्या केंद्रात देखील निदान तंत्रे कायदयानुसार मान्यता प्राप्त आहे का१ असल्यास केंद्राचे नाव / भेटीची वेळ / इतर केंद्रातील नमुद करा.	
क (२)	अनुवंशीय प्रयोगशाळेच्या तपासणीमध्ये वरील प्रश्नावलील नियमानुसार बदल करावा. अनुवंशीय प्रयोगशाळा तपासताना लिंग निदान होण्याची शक्यता असलेल्या अनुवंशीय तपासण्यावर उपकरणापेक्षा जास्त भर दयावा. * तपासणीत अंतर्भूत :- ● नोंदणी विषयक बाबीचे पुनर्वीलोकन ● उपकरणे, सेवा यांचे पुनर्वीलोकन ● तपासणी अहवाल व स्लाईडचे इतर पुनर्वीलोकन ● प्रयोगशाळा तंत्रज्ञ / डॉक्टर अनुवंशीय चाचण्या मान्यता प्राप्त असल्याची खात्री करा. ● प्रयोगशाळा तंत्रज्ञ / डॉक्टरांची अर्हता ● प्रतिज्ञापत्राचे पुनर्वीलोकन	
ड (१)	हे केंद्र गर्भपात सुविधा सुध्दा देते का१	
	१.१ जर देत असल्यास हे केंद्र गर्भपात कायदयांतर्गत नोंदणीकृत आहे काय १	होय / नाही.
	१.२ असल्यास नोंदणी प्रमाणत्र तपासावे. (आणि गर्भपात केंद्राच्या तपासणी फॉर्म नुसार तपासणी करावी.)	
इ (१)	प्रमुख ठिकाणी पीसीपीएनडीटी नोंदणी प्रमाणपत्र लावले आहे काय१	होय / नाही.
	१.१ प्रमुख ठिकाणी दर्शनी भागात सुचना फलक लावला आहे का१ नियमानुसार गर्भलिंग निदान करणे प्रतिबंधित आहे. ठळक आक्षरात (मराठी / इंग्लिश)	होय / नाही.
	१.२ किमान पीसीपीएनडीटी कायदयाच्या पुस्तकाची एक प्रत केंद्रात उपलब्ध आहे	होय / नाही.

फ. अहवाल व अभिलेख्याचे पुनर्वालोकन

१. मागील तीन महिन्याचे दर महिन्याच्या पाच तारखेला मासिक अहवाल व फॉर्म (डी.ई, एफ, जी) च्या सत्यप्रती सादर करुन त्याची पोच पावती घेतली आहे काय : होय / नाही. (फॉर्म एफ ची पडताळणी करा)

२. नियम ९ (१) नुसार केंद्रात अभिलेखे जतन केले जाता काय :- होय किंवा नाही.

नसल्यास तपशील दया..

३. केंद्रात मागील तीन महिन्याची एफ फॉर्मची संख्या किती आहे ....

३.१) नमुना दाखल काही एफ फॉर्म व ओपीडी रजिस्टरची पडताळणी करा.

३.२ मासिक अहवालात मागील तीन महिन्यात किती निदान तपासण्या नमुद केल्या...............

४. त्रुटी असल्यास नोंद करा..

....

५. एफ फॉर्म तपासल्याची संख्या ....

५.१ एक मुलगी असलेल्या किती गरोदर माता

अ. क्र.	माहिती	क्रमवारीनुसार सापडलेले अपुर्ण एफ फॉर्म	क्रमवारी नुसारी सापडलेले कोरे एफ फॉर्म	क्रमवारी नुसारी पुर्ण भरलेले एफ फॉर्म	शेरा
१.	रुग्णाचे नाव, वय				
२.	रुग्णास असलेल्या यापुर्वी असलेल्या मुलांची संख्या (लिंगारुहित)				
३	पतीचे / वडीलांचे नाव				
४.	पुर्ण पोस्टाचा पत्ता				
५	संदर्भित करणाऱ्या डॉक्टरांचे पुर्ण नाव व पत्ता व अहर्ता				
६	स्त्रीरोग तज्ञ सोनोग्राफी केंद्र चालक असल्यास सेल्फ रेफरल (संदर्भ पत्र आवश्यक)				
७	शेवटच्या पाळीचा दिनांक व किती आठवड्यांची गर्भवती				
८	कोणत्या तारखेस सोनोग्राफी यंत्रानी				

	तपासणी केली. योग्य नोंद घ्यावी.				
९	[illegible] पत्रावर गर्भवती महिलेची सही				
१०	सोनोग्राफी तपासणी करणाऱ्या डॉक्टरांचे सही सहित योग्य रितीने भरलेले प्रतिज्ञापत्र				
११	केंद्रचालक / रेडिओलॉजिस्ट अथवा स्त्रीरोगतज्ञ यांचे नाव, सही व नोंदणी क्रमांक नमुद केले आहे.				

तपासणी अधिकाऱ्याचे स्वाक्षरी / नाव /पदनाम

नोंदणीकृत केंद्राच्या मालकाची अथवा ज्यांच्या नावे नोंदणी आहे त्यांची सही.

दिनांक ....

स्थळ - ....

263

परिशिष्ठ - ७

नमुना फ

(पहा कलम ४ (३) चा उपबंध,
नियम ९(४) आणि नियम १० (१-अ))
अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालयाने /स्वनातीत चिकित्सालयाने/प्रतिमा केंद्राने
गर्भवती महिलेशी संबधीत ठेवावयाच्या अभिलेखाचा नमुना

भाग अः- सर्व निदान कार्यप्रणाल /चाचण्या यासाठी भरावयाचे

१. अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालय / स्वनातीत चिकित्सालय /प्रतिमा केंद्र यांचे नाव आणि पत्ता
२. पीसीपीएनडीटी नोंदणी क्रमांक
३. रुग्णाचे नाव वय..................
४. हयात मुलांची एकुण संख्या
अ) हयात मुलांची संख्या व त्यांची वये (वर्षे किंवा महिने)
ब) हयात मुलींची संख्या व त्यांची वये (वर्षे किंवा महिने)
५. पतीचे/पित्याचे नाव
६. संपुर्ण पत्ता,दुरध्वनी क्रमांक, (उपलब्ध असल्यास)
७. (अ) कुणी पाठवले (डॉक्टर / अनुवंशशास्त्रीय सल्लागार केंद्र यांचे संपुर्ण नाव आणि पत्ता)
(रुग्णासमवेत पाठवलेली चिठ्ठी / टिप्पणी केस पेपर समवेत काळजीपुर्वक जपून ठेवा) रुग्ण स्वतःहून आला काय)
(ब) स्त्रीरोग तज्ञ /क्षकिरण शास्त्रज्ञ / नोंदणीकृत वैद्यकिय व्यावसायिक यांनी स्वतः संदर्भीत केल्यास ....

(संदर्भ चिठ्ठी चाचणी करणाऱ्या कारणासह आणि केसपेपर फॉर्म फ सोबत काळजीपुर्वक जतन करावी)

गर्भवती स्त्रीने स्वतः चाचणीची मागणी करणे किंवा नातेवाईकांनी चाचणीची विनंती करणे यांचा अंतर्भाव स्वतः संदर्भीत करणे यामध्ये होत नाही)

८. शेवटच्या मासिक पाळीचा कालावधी/गर्भारपणाचे आठवडे

भाग ब- अआक्रमिक निदान कार्यप्रणाली/चाचणी यासाठी भरावयाचे

(९) प्रक्रिया करणाऱ्या वैद्यकीय व्यावसायिकाचे नाव ....

(१०) प्रक्रिया करण्याची कारणे (संदर्भ चिठ्ठीत नमूद केलेल्या कारणानुसार)(आवश्यकतेनुसार ✓ खुण करावी)

(१) गर्भाशय आणि / किंवा अस्थानी गर्भारपणाचे निदान करण्यासाठी आणि जीवन क्षमतेसंबंधी खात्री करणे
(२) गर्भारपणाचा कालावधीनिश्चित करणे (तारिख)
(३)गर्भाची संख्या आणि त्यांची जरायुता याचे शोधन

(४)आयुसीडीसहीत इन-सीटु संभाव्य गर्भारपण किंवा गर्भ निरोधन साधनांचा वापर/एमटीपीचा
वापर अयशस्वी झाल्यामुळे संभाव्य गर्भारपण
(५)योनी मार्गातील रक्तस्त्राव /गळती
(६)गर्भपात प्रकरणातील उपचारोत्तर तपासणी
(७)सरव्हाईकल कॅनॉल व त्याचा व्यास व अंतर्मुख तपासणी
(८)गर्भाशयाचा आकार आणि गर्भ कालावधी मधील तफावत
(९)कोणतीही संभाव्य ग्रंथी किंवा गर्भाशय विकृतीजन्यता/अपसामान्यता
(१०) गुणसूत्रीय विसंगती, गर्भ संरचना दोष आणि इतर अपसामान्यत शोधून काढणे आणि त्याची सातत्यो तपासणी करणे
(११) गर्भाचे स्वरुप आणि स्थान यांचे मूल्यांकन करणे
(१२) लाईकर द्रावणाचे निर्धारण
(१३) मुदतपुर्व प्रसुती/मुदतपुर्व अकाली पटल तुटणे
(१४) अपरा स्थान, जाडी, श्रेणीकरण आणि विषमता यांचे मुल्यांकन (अपरा प्राएविया, रेट्रोप्लॅसेंटल स्थान, जाडी, श्रेणीकरण आणि अपसामान्यता (अपरा प्राएविया, रेट्रोप्लॅसेंटल रक्तस्त्राव, अपसामान्यआसंजन)
(१५) नाळेचे मुल्यांकन-स्वरुप, निवेशन , न्युकल वातावरण, वाहिन्यांची संख्या आणि अस्सल गाठीचे अस्तित्व
(१६) मागील सिझरीन छेदाच्या व्रणाचे मूल्यांकन
(१७) गर्भवाढीच्या पॅरामिटरचे, गर्भाच्या वजनाचे आणि गर्भाच्या सुस्थितीचे मुल्यांकन
(१८) कलर फ्लो मॅपींग आणि डुप्लेक्स डॉपलर अभ्यास
(१९) गर्भारपण वैद्यकिय पध्दतीने समाप्त करणे, बाह्य केंद्र नियमित प्रकार या सारख्या स्थनातील पध्दती करावयाच्या प्रक्रिया आणि त्यानंतरची तपासणी
(२०) कोरीयॉनिक व्हिलॉय नमुना गोळा करणे (सीव्हीएस) , गर्भजलपरीक्षा, गर्भाच्या रक्ताचा नमुना गोळा करणे, गर्भाची त्वचा परिक्षा, उपमार्गाची मांडणी यासाखे निदान आणि चिकित्सक हस्तक्षेपाचे उपांग
(२१) इंट्रा – पार्टम बद्लामोडीचे निरिक्षण
(२२) गर्भारणपण गुंतागुंतीचे बनवणारी वैद्यकिय /शल्य चिकित्सक स्थिती
(२३) मान्यताप्राप्त संस्थेतील संशोधन /शास्त्रीय अभ्यास

(११) केलेल्या प्रक्रिया √ अशी खूण करा

i) अल्ट्रासाऊंड

ii) इतर (सविस्तर लिहा)

(१२) गर्भवती स्त्रीचे प्रतिज्ञापत्र प्राप्त केल्याची तारीख....................

(१३) प्रक्रिया केल्याची तारीख...................

(१४) अनाक्रमिक प्रक्रियेचा निष्कर्ष (प्रक्रिया/स्थनातील प्रक्रिया यांचा संक्षिप्त अहवाल)..........

(१५) प्रसुतीपूर्व निदान प्रक्रियेचा निष्कर्ष ....ला दिनांक...........रोजी कळविण्यात आला

(१६) वैद्यकिय निदान प्रक्रियेत विसंगती आढळून आल्यास गर्भपात करण्याचा सल्ला देण्यात आला काय..

तारीख

ठिकाण

स्त्रीरोग चिकित्सक/
चाचणी तज्ञ
चिकित्सालयाचा संचालक
यांचे नाव स्वाक्षरी आणि
नोंदणी क्रमांक

भाग क :- आक्रमक प्रक्रिया/ चाचण्या यासाठी भरावयाचे

(१७) प्रक्रिया करणा-या वैद्यकिय व्यावसायिकाचे नाव..

(१८) कुटुंबात असलेला अनुवंशिक/वैद्यकिय आजार नमूद करावा..........................
निदानाचा पाया
(अ) चिकित्सक
(ब) जैवरासायनिक
(क) पेशी शास्त्रीय (ड) इतर उदा.क्षकिरणशास्त्र, स्वनातीत प्रक्रिया वगैरे

(१९) निदान प्रक्रियेचे कारण

अ - (१) गुणसुत्रीय आजार (२) चयापचय विकार (३) जन्मजात विकृती (४) मतीमंदता (५) हिमोग्लोबिन विकार (६) लिंग संबंधित आजार (७) सिंगल जीन डिसऑर्डर (८) इतर नमूद करावे..............

ब - आईचे जास्त वय (३५ वर्षे किंवा जास्त)
क - अनुवंशशास्त्रीय असलेली आई, वडिल किंवा भावंडे (नमूद करावे).................................
ड - इतर (नमुद करावे)...

(२०) गर्भवती महिला किंवा पुरुष यांची फॉर्म जी नुसार घेतलेल्या संमतिची तारीख..............

(२१) केलेली आक्रमक प्रक्रिया.
(१) गर्भजल परिक्षा (२)कोरीयॉनिक व्होलाय अस्पीरेशन (३) गर्भाची उती परीक्षा (४) मालेतील रक्ताची तपासणी
(५) इतर (नमूद करावे)..................................

(२२) आक्रमिक प्रक्रियेची गुंतागुंत (नमूद करावी)..

(२३) शिफारस केलेली अतिरिक्त प्रक्रिया (लागू असल्यास)
(१) गुणसूत्रीय अभ्यास (२)जैव रासायनिक अभ्यास (३) रेणू अभ्यास (४) आरोपणपूर्व अनुवंशशास्त्रीय निदान
(५) इतर

(२४) आक्रमक प्रक्रियेचा संक्षिप्त अहवाल...

(२५) प्रक्रिया केल्याची तारीख...

(२६) प्रसुतिपूर्व निदान प्रक्रियेचा निष्कर्ष...............यांना दिनांक ....रोजी कळविला.

इनव्हेंजिव्ह

(२) गर्भजलपरिक्षा
(३) कोरीयॉनिक व्होलाय अस्पीरेशन
(४) गर्भाची उति परिक्षा

(५) कोरडोसेंटेसीस

~~(६) इतर (विनिर्दिष्ट करा)~~

(२७) वैद्यकिय गर्भपातासाठी निदान प्रक्रियेत आढळून आलेली विसंगती........................

तारीख

ठिकाण

स्त्रीरोग चिकित्सक/
चाचणी तज्ञ
चिकित्सालयाचा संचालक
यांचे नाव स्वाक्षरी आणि
नोंदणी क्रमांक

गर्भवती महिलेचे प्रतिज्ञापत्र

मी श्रीमती/श्री. .... घोषित करते/ करतो की स्वनातीत/ प्रतिमा सूक्ष्म विश्लेषण करवुन घेऊन माझ्या गर्भाचे लिंग माहित करुन घेण्याची माझी इच्छा नाही.

चाचणी करण्यात येणाऱ्या व्यक्तिची स्वाक्षरी/
अंगठयाचा ठसा

** हाताच्या अंगठयाचा ठसा घेतला असल्यास

ओळखणाऱ्या व्यक्तीचे नाव ....वय ......लिंग............

नाते........................ पत्ता...

संपर्क क्रमांक.....................

अंगठयाचा ठसा सांक्षांकित ....दिनांक..........................

करणाऱ्या व्यक्तिची स्वाक्षरी

स्वनातीत / प्रक्रिया/प्रतिमा सूक्ष्म विश्लेषण करणाऱ्या डॉक्टरांचे /व्यक्तीचे प्रतिज्ञापत्र

मी .... (स्वनातीत चाचणी/प्रक्रिया/प्रतिमा सूक्ष्म विश्लष्ण करणाऱ्या व्यक्तीचे नाव) श्रीमती .... (गर्भवती महिलेचे नाव) यांच्यावर स्वनातीत चाचणी/प्रक्रिया /प्रतिमा सूक्ष्म विश्लेषण करताना तिच्या गर्भाचे लिंग शोधले नाही किंवा गर्भाचे लिंग कुणालाही कळवले नाही.

स्वनातीत चाचणी/प्रक्रिया /प्रतिमा
सूक्ष्म विश्लेषण करणाऱ्या व्यक्तीचे /
अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालय/
स्वनातीत चिकित्सालय / प्रतिमा केंद्र
यांच्या संचालकांचे किंवा मालकाचे
नाव आणि स्वाक्षरी

गर्भवती महिलेवर स्वनातील चाचणी/प्रक्रिया करणाऱ्या व्यक्तीने त्यासंबंधीचा संपुर्ण अभिलेख नमुना फ मध्ये चिकित्सालयात/केंद्रात ठेवणे आवश्यक आहे आणि त्यामध्ये काही दोष किंवा चुका आढळल्यास ते अधिनियमातील कलम ५ किंवा ६ मधील तरतुदींचे उल्लंघन झाले असे समजले जाईल. जर अशी स्वनातीत चाचणी/प्रक्रिया करणा-या व्यक्तीने विरुध्द सिध्द केले तरच असे उल्लंघन झाले नाही असे मानले जाईल.

परिशिष्ठ - ८

नमुना ड

अनुवंशशास्त्रीय सल्लागार केंद्राने ठेवावयाच्या अभिलेखाचा नमुना

१. अनुवंशशास्त्रीय सल्लागार केंद्रांचे नाव आणि पत्ता
२. नोंदणी क्रमांक
३. रुग्णाचे नाव
४. वय.....................
५. पतीचे / पित्याचे नाव
६. संपूर्ण पत्ता, दुरध्वनी क्रमांक, तसा असल्यास
७. पाठवणाऱ्या डॉक्टरांचे संपूर्ण नाव आणि पत्ता, नोंदणी क्रमांक (अशा डॉक्टरांनी रुग्णासमवेत पाठवलेली चिठ्ठी/ केस पेपर समवेत टिप्पणी काळजीपूर्वक जपून ठेवावी)
८. शेवटच्या मासिक पाळीची तारीख / गर्भारपणाचे आठवडे
९. कुटुंबातील आनुवंशीक/ वैदयकीय आजाराचा इतिहास (विनिर्दिष्ट करा)

निदानाचा आधार

अ) चिकित्सक

ब) जैवरासायनीक

क) पेशी शास्त्रीय- अनुवंशशास्त्रीय

ड) इतर (उदाहरणार्थ प्रारणीय, स्वनातीत)

१०. प्रसवपूर्व निदानाची कारणे

अ. खालील आजार / विकार असलेले

यापुर्वीचे मुल / मुले

१) गुणसूत्रीय विकार

२) चयापचय विकार

३) उपजत व्यंग

४) मतीमंदता

५) हिमोग्लोबीन विकार

६) लिंग संबंधीत आजार

७) एक जीन विकार

८) इतर (विनिर्दिष्ट करा)

ब. आईचे जास्त वय (३५ वर्ष किंवा जास्त)

क. अनुवंशशास्त्रीय आजार असलेली आई/ वडील/ भावंडे (विनिर्दिष्ट करा)

ड. इतर (विनिर्दिष्ट करा)

११. सल्ला दिलेल्या प्रक्रिया*

२८

१) स्वनातीत

२) गर्भजलपरीक्षा

३) जरायू विलीउति परिक्षा कोरीयॉनिक व्हीलाय तपासणी

४) फिटोस्कोपी

५) गर्भत्वचा किंवा अवयव उति परिक्षा

६) कोरडोसेंटेसीस

७) इतर (विनिर्दिष्ट करा)

१२. प्रयोगशाळेत करावयाच्या चाचण्या

१) गुणसूत्रीय अभ्यास

२) जैवरासायनीक

३) रेणू अभ्यास

४) आरोपणपूर्व अनुवंशशास्त्रीय निदान

१३. निदानाचा निष्कर्ष

जर अपसामान्य असले तर तपशील द्या

सामान्य / अपसामान्य

१४. एम टी पी करण्याचा सल्ला दिला आहे काय

१५. अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालयाचे नाव आणि पत्ता, ज्या ठिकाणी रुग्णाला पाठवण्यात आले आहे

१६. अनुवंशशास्त्रीय सल्ल्याचा प्रारंभ होण्याची आणि समाप्त होण्याची तारीख

अनुवंशशास्त्रीय सल्ला देणारे

वैद्यकीय अनुवंशशास्त्र तज्ञ/

स्त्रीरोग चिकित्सक/ बालरोग तज्ञ यांचे

नाव, स्वाक्षरी आणि नोंदणी क्रमांक

स्थान

तारीख

---

*जे लागू नाही किंवा आवश्यक नाही त्यावर काट मारा

परिशिष्ठ - ९

नमुना ई

(पहा नियम ९(३))

अनुवंशशास्त्रीय प्रयोगशाळेने ठेवावयाच्या अभिलेखाचा नमुना

१. अनुवंशशास्त्रीय प्रयोगशाळेचे नाव पत्ता

२. नोंदणी क्रमांक

३. रुग्णाचे नाव

४. वय..................

५. पतीचे / पित्याचे नाव

६. संपूर्ण पत्ता, दूरध्वनी क्रमांक, तसा असल्यास

७. कुणी पाठवले / कुणी नमुना पाठवला

(अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालयाचे संपूर्ण नाव आणि पत्ता) (त्यांनी रुग्णासमवेत/ नमुन्यासमवेत पाठवलेली चिठ्ठी/ टिप्पणी केस पेपर समवेत जपून ठेवावी)

८. नमुन्याचा प्रकार: आईचे रक्त/ कोरीऑनिक व्होलाय नमुना / अमनीओटीक द्रव / गर्भाचे रक्त किंवा गर्भाची इतर उति (विनिर्दिष्ट करा)

९. प्रसवपूर्व निदानाची कारणे विनिर्दिष्ट करा

अ. खालील आजारा/ विकार असलेले मुल/ मुले

१) गुणसूत्रीय विकार

२) चयापचय विकार

३) अपरचना

४) मतीमंदता

५) अनुवंशीक लोहितपेशी विघटनी पांडुरोग

६) लिंग संबंधीत आजार

७) एक जीन विकार

८) इतर (विनिर्दिष्ट करा)

ब. आईचे जास्त वय (३५ वर्ष किंवा जास्त)

क. अनुवंशशास्त्रीय आजार असलेली आई/ वडील/ भांवडे (विनिर्दिष्ट करा)

२०७

ड. इतर (विनिर्दिष्ट करा)

१०. प्रयोगशाळेत करावयाच्या चाचण्या (तपशील दया)

१) गुणसूत्रीय अभ्यास

२) जैवरासायनीक अभ्यास

३) रेणू अभ्यास

४) आरोपणपूर्व अनुवंशशास्त्रीय निदान

११. निदानाचा निष्कर्ष

जर अपसामान्य असेल तर तपशील दया

सामान्य / अपसामान्य

१२. चाचण्या केल्याची तारीख

प्रसवपूर्व निदान चाचण्यांचे निष्कर्ष...........

यांना..................रोजी कळवण्यात आले

वैदयकीय अनुवंशशास्त्रीय तज्ञ/

संस्थांचे संचालक यांचे

नाव, स्वाक्षरी आणि

नोंदणी क्रमांक

स्थान:

तारीख:

परिशिष्ठ – १०

नमुना "ग"

संमती पत्राचा नमुना

(इन्व्हॅजीव्ह तंत्रसाठी)

मी ....यांची (पत्नी/कन्या) वय.......... वर्षे राहाणार................ .... याद्वारा नमूद करते की मला प्रसवपूर्व निदान प्रक्रियांचे संभाव्य आनुषंगिक परिणार आणि सदर प्रक्रियेनंतरचे परिणाम समजावून सांगण्यात आले.

मी आरोपणपूर्व/प्रसवपूर्व निदान तंत्र/चाचणी/प्रक्रिया माझ्या स्वतःच्या हितासाठी कोणतीही विषमता (म्हणजेच मी जन्माला घालणा-या मुलाचा आजार/विकार/विकृती) शोधून काढण्यासाठी करवुन घेऊ इच्छीते.

जर जन्मपूर्व निदान प्रक्रिया /तंत्र/चाचणी केल्यानंतर कोणताही आजार/विकृती/विकार आढळला नाही तर मी गर्भपात करणार नाही असे अभिवचन देते. गर्भाचे लिंग मला कळवण्यात येणार नाही या गोष्टीची मला जाणीव आहे.

या अभिवचनाचा भंग केला तर प्रसवपूर्व निदान तंत्रे (नियमन आणि गैरवापरावरील प्रतिबंध) अधिनियम,१९९४ (सन १९९४ चा अधिनियम क्रमांक ५७) आणि त्याखाली तयार करण्यात आलेला नियम यामध्ये विहित केल्याप्रमाणे मी दंडात्मक कारवाईस पात्र ठरेन या गोष्टीची मला जाणीव आहे.

तारीख

स्थान

गर्भवती महिलेची

स्वाक्षरी

मी वरील संमतीपत्राचा आशय रुग्णाला आणि तिच्या पतीला/इतर नातेवाईकांना समजावून सांगितला. (नाव...पत्ता..नाते.... ....)

हे सर्व मी रुग्णाला समजेल अशा भाषेत समजावून सांगितले.

स्त्रीरोगचिकित्सक/वैद्यकीय अनुवंशशास्त्रीय
तज्ञ/प्रारण चाचणी तज्ञ/बालरोग तज्ञ/
चिकित्सालय/केंद्र/प्रयोगशाळा यांचे
संचालक त्यांचे नाव, स्वाक्षरी आणि नोंदणी

क्रमांक
दिनांक

अनुवंशशास्त्रीय चिकित्सालयाचे/संस्थेचे
नाव,पत्ता आणि नोंदणी क्रमांक
शिक्का

परिशिष्ठ - ११

कारणे दाखवा नोटीसचा स्वरुप नमुना

(कलम २० (१) अन्वये)

समुचित प्राधिकारी (नाव व पत्ता) यांनी पाठविण्याची नोटीस

व्यक्ती / केंद्राचे नाव

पत्ता

विषय : पीसीपीएनडीटी कायदा १९९४ कलम २० (आय) अन्वये कारणे दाखवा नोटीस

१) पीसीपीएनडीटी कायद्यान्वये खाली सही करणार समुचित अधिकारी असल्याने आणि आदेश क्र....... दि. .... नुसार (नोंदणी रद्द अथवा निलंबित करण्यासाठी) अधिकृत व सक्षम अधिकार आहे.

२) पीसीपीएनडीटी कायदा व नियम यातील विविध तरतुदीनुसार आपल्या केंद्राच्या तपासणी दरम्यान समुचित प्राधिकारी यांनी दि........ वेळ ...... तरतुद / नियमभंग झाल्याचे आढळून आल्याने खालील आरोप निश्चित करण्यात येत आहेत.

१)

२)

३)

४)

५)

३) वरील बाबी विचारात घेऊन नोंदणी क्र ...... दि...... रोजी निर्गमित करण्यात आलेल्या (मालक व केंद्राचे नाव) वरील कारणास्तव निलंबत/रद्द का करण्यात येऊ नये याबाबत कारणे दाखवा नोटीस बजावण्यात येत आहे.

४) आपणांस सुचित करण्यात येत आहे की, नोटीस मिळालेच्या सात दिवसांचे आत सर्व संबंधित कागदपत्रांसहित नोटीसी बाबत उत्तर सादर करण्यात यावे असे आपणांस निर्देशित करण्यात येत आहे.

५) उपरोक्त नुसार जर निर्धारीत वेळेत व पत्त्यावर समुचित प्राधिकाऱ्याने दिलेल्या कारणे दाखवा नोटीसीचे उत्तर प्राप्त न झाल्यास आपल्यावरील आरोप आपणास मान्य आहे असे गृहित धरुन समुचिम प्राधिकारी पुढिल कारवाई करतील.

माहितीस्तव सुचित

स्थळ

दिनांक

समुचित प्राधिकारी

पीसीपीएनडीटी कायद्यानुसार / च्या वतीने प्राधिकृत

परिशिष्ठ १२

धाड आणि जप्ती प्रक्रियेसाठी मार्गदर्शक सुचना

शासनाच्या असे निदर्शनास आले आहे की, केंद्र तपासणीच्या वेळी समुचित प्राधिकारी यांचकडून अनेक त्रुटी राहतात. त्रुटी असलेल्या केंद्राचे मशिन ताब्यात घेणे, कागदपत्रे मशिन व केंद्र सील करणे या बाबी तपासणी करुन खालील दिलेल्या नियमांनुसार योग्य ती कार्यवाही करावी.

नियम ३० (१) आणि नियम १२ लिंग निवडीस प्रतिबंध कायदा १९९४ नियम १९९६

१) समुचित प्राधिकारी किंवा त्यांनी नियुक्त केलेल्या अधिकाऱ्याला नियम ३० (१) नुसार चौकशी व जप्तीचे अधिकार प्रदान केले आहे.

२) समुचित प्राधिकारी किंवा त्यांनी नियुक्त केलेल्या अधिकाऱ्यांना नियम १२ नुसार तपासणी शोध व जप्तीचे अधिकार प्रदान केले आहे.

३) समुचित प्राधिकारी किंवा त्यांनी नियुक्त केलेले अधिकारी तपासणी, चौकशी , शोध व जप्तीसाठी मदत घेऊ शकतात.

४) समुचित प्राधिकारी व अधिकारी अधिकृतपणे सर्व योग्य वेळेस कोणत्याही केंद्रास भेट देऊ शकतात आणि तपासणी तसेच धाड व जप्ती प्रक्रिया करू शकतात.

५) तरतुदी/नियमभंग झालेल्या ठिकाणी अथवा केंद्रातील सर्व कागदपत्रे, दस्ताऐवज, पुस्तके, जाहीराती, संबंधित सामुग्री सील करुन जप्त करण्याचे अधिकार समुचित प्राधिकारी अथवा त्यांनी नियुक्त केलेल्या अधिकाऱ्यांस आहेत.

६) समुचित प्राधिकारी किंवा नियुक्त केलेले अधिकारी यांना सर्व कागदपत्रे व केंद्राची इतर माहिती, केंद्र प्रमुख किंवा उपलब्ध असलेल्या व्यक्तीकडून मागण्याचे अधिकार प्रदान करण्यात आलेले आहे.

७) समुचित प्राधिकारी किंवा नियुक्त अधिकारी यांनी मागितलेली सर्व माहिती केंद्र प्रमुख किंवा उपलब्ध व्यक्ती यांनी देणे बंधनकारक राहील.

८) पंचनामा करतेवेळेस उपलब्धतेनुसार किमान दोन नि:पक्ष साक्षीदारांची उपस्थिती बंधनकारक राहील.

९) पंचनामा हा पंचांचे समोर सदर केंद्र/घटनास्थळी करणे बंधनकारक राहील.

१०) पंचनामा करतेवेळी जागेच्या नकाशासह जप्त केलेले दस्तऐवज व सोनोग्राफी मशिन यांची यादी करणे बंधनकारक राहील.

११) सर्व दस्तऐवज व जप्त केलेली मशीन/उपकरणे यांची यादी साक्षीदार आणि केंद्राचे मालक/कर्मचारी यांचे समक्ष करणे बंधनकारक राहील.

१२) पंचनाम्यावर उपलब्धतेनुसार दोन साक्षीदार आणि केंद्रधारक/कर्मचारी यांच्या सह्या घेण्यात याव्यात.

१३) समुचित प्राधिकारी / नियुक्त अधिकारी यांनी तपासणी/जप्ती/शोध/ करतेवेळी महत्वाच्या वस्तु (उदा. दोरा, लाख, पांढरा सुती कपडा, शासकीय मुद्रा, रबरी शिक्का, कुलुप-किल्ली इत्यादी) बरोबर बाळगणे बंधनाकारक राहील.

१४) केंद्राची कसून तपासणी करुन जप्त केलेले दस्तऐवज लगेच तेथेच ताब्यात घेण्यात याव्यात.

१५) परिसरात आढळून आलेले सर्व मशीन/उपकरणे सील करुन जप्त करावेत व ताब्यात घ्यावेत. पंचनामा झाले नंतर प्रतिज्ञापत्रावर केंद्र धारक /कर्मचारी यांना मशिन/उपकरणे यापुढे शासकीय मालमत्ता असुन संभाळण्याची जबाबदारी त्यांची/तीची आहे, असे लिहून घ्यावे. व त्याची पोहच पावती मालक/ कर्मचारी यांचेकडून घ्यावी.

१६) परीसरामध्ये अनोंदणीकृत मशिन असण्याची शक्यता असल्याने सर्व परीसराची उदा. घर, रुग्णालय, गॅरेज, यांची तपासणी करुन पाहणी करावी.

१७) खालील नमूद केलेल्या सर्व बाबी ताब्यात घेण्यात याव्यात. नोंदणीकृत प्रमाणपत्र (दोन प्रती) फलक, एफ फॉर्म, गरोदर मातेचे संमतीपत्र, डॉक्टरांचे संमतीपत्र, ओपीडी नोंदवही, जन्मनोंदवही आणि इतर नोंदवहया, कायद्याचे पुस्तकाची प्रत, संदर्भचिठ्ठया, नोंदणीसंबंधित सर्व दस्तऐवज, मशीन/उपकरणे संबंधित सर्व दस्तऐवज किंवा संबंधित दस्तऐवज जसे की बिले/पावत्या, मार्गदर्शक सुचनांबरोबरची जोडपत्रे.

जप्ती व सील पंचनाम्याचा स्वरुप नमुना

नोंदणी रद्द/निलंबित करण्यासाठीचा स्वरुप नमुना

केंद्राचे नोंदणी निलंबित अथवा रद्द /निलंबित करण्याच्या आदेशाचा स्वरुप नमुना

(PCPNDT कायदा कलम २०)

जप्ती आणि सील पंचनाम्याचा स्वरुप नमुना

आज दिनांक .... वेळ .... PCPNDT कायदयांतर्गत

केंद्राचे नाव

केंद्राचा पत्ता

केंद्र मालकाचे नाव

यांच्या केंद्राची तपासणी केल्यानंतर खालील बाबी जप्त करण्यात आल्या.

वर नमूद केल्याप्रमाणे त्रुटी आढळून आल्याने खालील बाबी जप्त केल्या आहेत. सदर जप्ती प्रक्रिया व पंचनामा पंचांच्या समक्ष केलेला आहे. (किमान २ स्वतंत्र साक्षीदार)

यांचे समक्ष

१) ....

२) ....

३) ....

४) ....

५) ....

६) ....

केंद्र मालक /कर्मचारी

१) ....

समुचित प्राधिकारी/अधिकृत अधिकारी

२) ....

साक्षीदार

१) ....

२) ....

३) ....

४) ....

२८७

पिसीपीएनडीटी केंद्रांची नोंदणी निलंबन / रद्द करणेबाबतचा स्वरुप नमुना

दिनांक : / /

आदेश :

विषय : नोंदणी रद्द / निलंबित करण्याबाबत

संदर्भ :

.... या समुचित अधिकारी / नियुक्त अधिकारी व्दारे PCPNDT कायदा १९९४ अंतर्गत दिनांक .... रोजी .... केंद्राची (केंद्राचे नाव, पत्ता, मालकाचे नाव) तपासणी करण्यात आली.

या केंद्रामध्ये खालील त्रुटी आढळून आलेल्या आहेत.

त्रुटीचे वर्णन

१. ....

२. ....

३. ....

४. ....

५. ....

६. ....

त्याप्रमाणे वरील त्रुटीसाठी PCPNDT कायदा १९९४ कलम २०(१) नुसार दिनांक . ... क्र. .... कारणे दाखवा नोटीस बजावण्यात आली होती. सदर

कारणे दाखवा नोटीसचे स्पष्टीकरण प्राप्त झाल्यानंतर, सल्लागार समितीसमोर ठेवण्यात आले होते. (कलम २०(२)) दिलेले स्पष्टीकरण समाधानकारक नसलयाने, या आदेशान्वारे आपल्या .... केंद्राचे (केंद्राचे नाव) नोंदणी पुढील आदेशापर्यंत त्वरीत प्रभावाने निलंबित /रद्द करण्यात येत आहे.

किंवा

PCPNDT कायदा १९९४ कलम २०(३) नुसार जनहितार्थ कारणांसाठी (कारण) ... . आपल्या केंद्राची नोंदणी पुढील आदेशापर्यंत निलंबित करण्यात येत आहे.

टीप : सदर आदेश नोंदणी रद्द /निलंबनाचा नमुना समजण्यात यावा व त्यानुसार रिकाम्या जागी माहिती भरण्यात यावी.

केंद्राची तपासणी व जप्ती करताना कायदयाचे संबंधित कलम व नियम काळजीपूर्वक पालन करण्यात यावे आणि सदर अहवाल सादर करण्यात यावा.

समुचित प्राधिकाऱ्याचे नाव व स्वाक्षरी

प्रति

केंद्राचे व केंद्र मालकाचे नाव

परिशिष्ठ - १३

प्रथम वर्ग न्यायदंडाधिकारी न्यायालयात सादर करण्याच्या फिर्यादीचा स्वरुप नमुना

.... येथील ....

फिर्याद केस क्र. ..../१६

यांचे बाबतीत

डॉ. /श्री. ....

समुचित प्राधिकारी / वैदयकिय अधिकारी .... रुग्णालय

अधिकृत प्रतिनिधी व्दारा

पत्ता .... फिर्यादी

विरुध्द

ज्यांच्या नावाने नोंदणी दिली आहे त्या आरोपीचे नाव

संस्था असल्यास संस्थेचे नाव व गुन्हयातील दोषी व्यक्तीचे नाव

पत्ता

....

....

.... आरोपी

PCPNDT कायदयासह CPPC कलम २०० अंतर्गत तक्रार

केसचे स्वरुप (समुचित प्राधिकाऱ्याने दिलेली थोडक्यात पार्श्वभूमी)

- केसविषयीचे सारांश
- केलेला गुन्हयाची सारांश
- जमा केलेल्या पुराव्यांचे सविस्तर वर्णन
- दस्तऐवजांची यादी
- साक्षीदारांची यादी

१. PCPNDT कायदा १९९४ नुसार मी (नाव व पदनाम) .... समुचित प्राधिकारी /अधिकारी असल्याने अधिकृतरीत्या आदेश क्र. ....

२. PCPNDT कायदयाची अंमलबजावणी करताना असे निदर्शनास आले :

A. दिनांक निहाय घटना, वेळ, स्थळ, व्यक्तींची नावे व पत्ते

B.

C.

३. साक्षीदारांचे जबाब घेऊन पंचनाम्यात नोंदवून मी दिनांक .... रोजी वेळ .. .. पासून .... पर्यंत, या कालावधीत उपकरणे/मशीन/ दस्तऐवज जप्त व सील केले.

४. .... (नाव) आरोपीचा नोंदवलेला जबाब

५. खालीलप्रमाणे कायदयाचे उल्लंघन आढळून आले

१. ....

२. ....

३. ....

४. ....

५. ....

६. ....

७. ....

८. ....

९. ....

टीप :-

खालील उल्लंघनांसाठी लागू असलेली सूचक कलमे व नियम

- गरोदर मातेस अर्भकाचे लिंग सांगण्यात आले (कलम ५(२))
- सोनोग्राफी केंद्रामध्ये PCPNDT कायदयाची प्रत आढळून आली नाही - नियम १७(२)
- F फॉर्म सादर केला नाही - कलम १९ नियम ९(४)

- डॉक्टरांनी हमीपत्रावर सही केली नव्हती - नियम १०(१-ए)
- गरोदर मातेची संमती घेतली नव्हती - कलम ५(ब)
- समुचित प्राधिकाऱ्याकडे वेळेत अहवाल सादर केला नाही - नियम ९(८)
- सोनोग्राफी तपासणी अनाधिकृत व्यक्तीने केलेली / करताना आढळली - कलम ३(३)
- संदर्भ चिठ्ठी जतन करण्यात आली नाही - नियम ९(४)
- कायदयात आवश्यक असलेले रेकॉर्ड ठेवले नाही. कलम २९(१)

नियम -९
आरोपी (नाव) .... ने कायदयातील तरतुदींचे उल्लंघन केल्याचे आढळून आलेले आहे. PCPNDT कायदा व नियम मधील कलम २३, २५, २६ नुसार आरोपी (नाव) .... यांना शिक्षा देण्यात यावी, अशी मी विनंती करतो.

साक्षीदारांची यादी
१. ....
२. ....
३. ....

स्थळ : ....
दिनांक : ....

(स्वाक्षरी)
समुचित प्राधिकारी / नियुक्त अधिकारी
(शिक्का)

(१) टीप : तथ्यांचे वर्णन सुस्पष्टपणे करावे.
(२) टीप : तक्रार ज्या पुराव्यावर आधारित आहे, त्या संबंधितचे सर्व दस्तऐवज तक्रारीसोबत व्यवस्थितपणे जोडावेत. सर्व दस्तऐवज मूळ प्रतीत सादर करावेत.

अधिकारी

परिशिष्ठ - १४

डिकॉय केस मध्ये सहभाग घेणाऱ्या गर्भवती स्त्रीचे विषेश प्रतिज्ञापत्र/ घोषणापत्र

(स्थानिक भाषेमध्ये याचे भाषांतर करावे आणि गर्भवती स्त्रीला समजणाऱ्या भाषेमध्ये तिला समजावून सांगावे)

मी (नांव) ...., वय .... वर्ष, राहणार पत्ता .... याव्दारे घोषित करते की, उपरोक्त निर्देशित पत्त्यावर मी रहाते आणि मी .... आठवडे गर्भवती आहे. (गर्भधारणापूर्व तथा गर्भधारणा तपासणी) PCPNDT कायदयाची अंमलबजावणीस मदत करणेकरीता मी डिकॉय केस म्हणून काम करणेस तयार आहे. मला भविष्यात होणारे बाळ ते मुलगी असो किंवा मुलगा माझ्यासाठी मौल्यवान आहे. डिकॉय केस करताना जरी मला माझ्या गर्भाचे लिंग समजले तरी कोणत्याही परिस्थितीत मी लिंग निवड करुन गर्भपात करणार नाही. PCPNDT कायदयाची अंमलबजावणी करण्यास मदत व्हावी म्हणून मी स्वच्छेने कोणत्याही दबावाखाली न येता हे प्रतिज्ञापत्र घोषणापत्र देत आहे. कोर्टामध्ये होणाऱ्या कार्यवाही लिहून करीता मी स्वच्छेने आणि नियमितपणे उपस्थित राहिन. PCPNDT कायदयाच्या अंमलबजावणीस मदत म्हणून मला डॉक्टरांना दयावयासाठी दिलेल्या चलनी नोटांच्या तपशील खालीलप्रमाणे आहे.

अनु.क्र	नोटांचे सिरीयल नं.	चलनाचे मुल्य
१.		
२.		
३.		
	एकूण अदा केलेली रक्कम	

ठिकाण

दिनांक

वेळ :

हमीपत्र लिहून देणाऱ्या स्त्रीची स्वाक्षरी :

साक्षीदारांची स्वाक्षरी

१. नांव स्वाक्षरी

२. नांव स्वाक्षरी

गरोदर स्त्रीयाचे / डिकॉय करणाऱ्या स्त्रीच्या नातेवाईकाचे प्रतिज्ञापत्र :

डिकॉय केस करणाऱ्या स्त्रीचे ....पती /सासू / भाऊ/ नातेवाईक (नाव ....) नाते .... यांना सदर स्त्रीने इतर डिकॉय केस करणेबाबत काहीही आक्षेप नाही. ज्यामुळे PCPNDT कायदा प्रभावीपणे राबविणेबाबत मदत होईल.

ठिकाण

दिनांक

डिकॉय केसच्या

नातेवाईकाची स्वाक्षरी

पंचाच्या स्वाक्षऱ्या

१. नांव पत्ता स्वाक्षरी

२.

३.

४.

५.

समुचित प्राधिकारी तथा समुचित प्राधिकाऱ्याने अधिकृतरित्या निर्देशित केलेल्या अधिकाऱ्यामार्फत (नांव .... कार्यरत रुग्णालयाचे नांव .... ताब्यात घेतलेल्या वस्तुंची पोहोच मिळाली.

दिनांक : आरोपीची स्वाक्षरी :

वेळ : पत्ता :

परिशिष्ठ –१५

डिकॉय केस करताना करावयाच्या पंचनाम्याचा संक्षिप्त नमुना

जप्त केलेल्या प्रत्येक ऐवजासाठी स्वतंत्र जप्ती अहवाल तयार करावा कारण संबंधित प्रत्येक पुरावा स्वतंत्रपणे सिध्द करावा लागतो.

दिनांक वेळ (स/क/म)

या विषयाच्या ठिकाणी (संपूर्ण पत्ता लिहावा) मी समुचित प्राधिकारी श्री/ श्री.(नांव / पद) .... वैदयकीय अधिकारी .... हेल्थ सेंटर / रुग्णालय,........................ .... तालुका .... जिल्हा.......... यांनी PCPNDT कायदा अन्वये खालील पंचांच्या उपस्थितीत शक्य असल्यास किमान दोन पंचांच्या उपस्थितीत पंचनामा करावा) कायदेशीर कार्यवाही करीत आहे.

१. नांव पत्ता
२. नांव पत्ता
३. नांव पत्ता
४. नांव पत्ता
५. नांव पत्ता

खालील नमुद कागदपत्रे, दस्तऐवज फाईल्स, रजिस्टर्स, पैसे, मशीन / उपकरणे, इतर साहित्य, इत्यादी जप्त करण्यात आले.

१. रुग्णाने अदा केलेली एकूण रक्कम .... रक्कम रुपये .... /- (तपशीलवार माहिती)

अनु.क्र	नोटांचे सिरीयल नंबर	चलनाचे / नोटांचे मुल्य
१.		
२.		
३.		
४.		
	एकूण रक्कम	

नोंद :- PCPNDT कायदयाच्या उददेशकरीता समुचित प्राधिकारी यांनी सेक्शन १७ अे (शोधकार्य व जप्ती) पोलीस अधिकाऱ्यांसारखे अधिकार देण्यात आलेले आहेत आणि फौजदारी दंडसंहितेचे समुचित अधिकारी यांनी पालन करावे.

२. नियम ९ (१) प्रमाणे रजिस्टर .... प्रती रजिस्टर सुरु करताना लिहीलेले रुग्णाचे नांव .... रजिस्टर संपताना लिहीलले रुग्णाचे नांव ....
दिनांक पासून पर्यंत

३. कन्सेंन्ट (नाहरकत दाखला) प्रतिज्ञापत्र घोषणापत्र आणि फॉर्म्स ठेवलेल्या फाईल्स - एकुण क्रमांक लिहिलेल्या रुग्णाचे नाव फाईल तपासताना लिहिलेल्या रुग्णाचे नाव .... दिनांक पासून पर्यंत

४. इतर रजिस्टर्स / कागदपत्रे / दस्तावेज

- .....
- .....
- .....

५. रजिस्टेशन सर्टिफिकेट (दोन्ही प्रती जप्त कराव्यात) दिनांक पासून पर्यंत वैध

६. सोनोग्राफी मशीन यंत्र/ उपकरणे - प्रकार एकुण संख्या
उत्पादकाचे नांव मॉडेल नं

- ......
- ....
- ....

७. एकूण प्रोबची संख्या

१. प्रोबवरील सिरीयल नंबर
२.
३.

८. संगणक , लॅपटॉप सोनोग्राफी, मशीनाला जोडलेले इतर कोणतेही यंत्र इतर कोणतेही यंत्र (त्यासंबंधीत तपशील)

वरील यादी केलेले सर्व ऐवज दिनांक .... रोजी ताब्यात घेतले. आणि याबाबतची पोच संबंधित डॉक्टर (नाव) .... यांना देणे आलेली आहे.

ठिकाण
वेळ
दिनांक
पंचांच्या स्वाक्षरी
१............
२............
३............
४............
५............
तारीख
वेळ   आरोपीची स्वाक्षरी नाव व पत्ता

304

परिशिष्ठ -१६

डिकॉय केस करणेकरीता मार्गदर्शन सुचना

सन २०११ या जनगणनेनंतर देशातील ६ वर्ष वयोगटातील लिंग गुणोत्तर अतिशय झपाट्याने १००० मुलांमागे ९१८ मुली या प्रमाणात कमी झाले ते सन २००१ मध्ये १००० मुलांमागे ९२७ मुली एवढे होते. सदरील लिंगावर आधारित गर्भनिवड रोखणेकरीता विविध माध्यमांतून प्रयत्न चालू आहेत. ज्यामध्ये गर्भपूर्व व गर्भलिंग चाचणी कायदा (१९९४) PCPNDT याची प्रभावी अंमलबजावणी यांचा समावेश आहे. या कायदयाअंतर्गत जिल्हा शल्य चिकित्सक, वैदयकीय आरोग्य अधिकारी आणि जिल्हा न्याय दंडाधिकारी यांना जिल्हा समुचित प्राधिकारी म्हणून नेमले आहे आणि त्यांच्यावर सदर जिल्ह्यामध्ये या कायदयाची प्रभावी अंमलबाजवणी करण्याची जबाबदारी दिलेली आहे.

या कायदयाची अंमलबजावणी करताना, समुचित प्राधिकारी हे ज्या केंद्रामध्ये / संस्थामध्ये या कायदयाचे उल्लंघन केले जात आहे. अशी शंका आहे तेथे डिकॉय गर्भवती केस पाठवून असे डिकॉय ऑपरेशन तेथे करु शकतात. अशा प्रकारचे डिकॉय ऑपरेशनचा केस कर्वोकरीताच्या मार्गदर्शक सुचना खाली दिलेल्या आहेत.

१) १४ ते २२ आठवडे गर्भ राहिलेल्या गर्भवती स्त्रीची याकामी निवड करण्यात यावी आणि तिचे समुदेशन केलेनंतर तिला डिकॉय केस करणेबददल प्रशिक्षण दयावे.

२) दोन साक्षीदारांची निवड करुन त्यांना या निवड केलेल्या डिकॉय गर्भवती केस सोबत पाठवावे.

३) प्रपत्र १४ मध्ये नमूद केलेनुसार डिकॉय गर्भवती स्त्रीचे हमीपत्र किंवा प्रतिज्ञापत्र लिहून दयावे. सदर हमीपत्रामध्ये स्टिंग ऑपरेशन मध्ये वापरल्या जाणाऱ्या नोटांचे सिरीयल नंबर सुदधा नोंदवावे याच नोंदवलेल्या नोटा गर्भवती स्त्रीला किंवा साक्षीदारांना दयाव्यात आणि त्याच नोटा त्यांना डिकॉय ऑपरेशनमध्ये वापरावयास सांगाव्यात.

४) पुरावा गोळा करण्याकरीता त्यांच्या सोबत छुपा कॅमेरा आणि व्हिडीयो रेकॉर्डीग कॅमरा देण्यात यावा.

५) समुचित प्राधिकारी / प्राधिकृत अधिकारी यांनी ज्या केंद्रामध्ये डिकॉय ऑपरेशन चालु आहे, त्यांच्या आजुबाजुला उपस्थित रहावे. जेणेकरुन त्यांना लागेल तेव्हा चपळ कारवाई करणे शक्य होईल.

६) जर समुचित प्राधिकारी आणि डिकॉय करणारा चमू यांना नजीकच्या पोलीस स्टेशन फोन नंबर जवळ बाळगावेत आणि गरज वाटल्यास तात्काळ त्यांना संपर्क करण्यात अजिबात संकोच बाळगू नये.

७) ज्यावेळी / समुचित प्राधिकारी यांना डिकॉयय क्षणी ऑपरेशन हे यशस्वी होत आहे असे वाटेल त्या क्षणापासून त्यांनी केंद्रधारक तेथील कर्मचारी यांचेवर पाळत ठेवावी आणि

त्यांचे भ्रमणध्वनी तथा फोन हे बंद करुन ठेवावेत जेणेकरुन त्यांना इतर कोणाशीही संपर्क साधता येणार नाही.

८) पंचनामा करुन आरोपीकडून नोटा जप्त कराव्यात आणि त्यांचे सिरीयल नंबर डिकॉय ऑपरेशनकरीता वापरण्यात येणाऱ्या नोटांशी फेर पडताळणी करुन पहावेत.

९) आरोपी तथा सहआरोपी (उदा. इतर रुग्णसेवा कर्मचारी, एजंट, तथा केंद्राचे जनसंपर्क अधिकारी) यांची कसून चौकशी करावी आणि त्यांचा जाबजबाब घ्यावा.

१०) केंद्राची कसून तपासणी केलेनंतर तेथील सर्व दस्तऐवज नियमाप्रमाणे ताब्यात घ्यावेत आणि सेंटर सील (बंद) करावे.

११) सर्व उपकरणे तथा मशीन ताब्यात घेऊन ती सीलबंद करावीत. पंचनामा करणेत आलेनंतर आणि मशीन व दस्तऐवज ताब्यात घेतलेनंतर त्याची पोचपावती दोन्ही पक्षांनी स्वाक्षरी करुन आरोपींना दयावी.

१२) तपासणी करताना संपूर्ण वेळ व्हिडीओ कॅमेरा सुरु ठेवावा.

१३) रुग्णालयाच्या केंद्राच्या संपुर्ण आवाराची पाहणी व तपासणी करावी. नोंदवणी न झालेले मशीन कार्यरत असण्याची शक्यता नाकारता येत नाही. तसे आढळून आल्यास, सदरील मशीनसुध्दा जप्त करुन सील बंद करावे.

१४) केंद्राचे रजिस्टेशन सर्टिफिकेट (दोन्ही प्रती) फलक नोंद फॉर्मस, गर्भवती स्त्रीचे प्रतिज्ञापत्र / डॉक्टरांचे प्रतिज्ञापत्र घोषणापत्र, ओपीडी रजिस्टर, जन्म नोंदणी रजिस्टर, रेफर स्लीपस (संदर्भ चिठ्ठी), रजिस्ट्रेशन संदर्भातील कागदपत्रे, इत्यादी सर्व जप्त करावे / ताब्यात घ्यावे.

१५) त्या स्थळावर गर्भवती स्त्रीचे आणि साक्षीदारांचे जाबजबाब नोंदवून घ्यावेत आणि त्यांच्याकडून कागदपत्रे, ऑडिओ तथा व्हिडीओ रेकॉर्डींग कॅमेरा, कॅसेटस इत्यादी ताब्यात घ्यावेत. गर्भवती स्त्री आणि साक्षीदारांना त्यांच्या जाबजबाबाचे आणि कॅसेटच्या प्रती दयाव्यात.

१६) तपासणी अहवाल तेथेच तात्काळ तपासणी पूर्ण झालेनंतर तयार करावा.

c30e

परिशिष्ठ -१७

PCPNDT कायद्यांतर्गत गुन्हा दाखल करताना वापरावयाची स्वरुप नमुना

अनु. क्र	कायदेशीर समस्या व दस्ताऐवज	PCNDT कायद्यातील सेक्शनस आणि नियम
१.	समुचित प्राधिकारी असल्याचा दाखला	Sec.28 (a) sec.7 (1)
२.	निर्देशन पत्र/ समुचित प्राधिकाऱ्यांनी तपासणी करीता प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्याचे निर्देशन / आदेशपत्र	
३.	अधिकार प्रदान पत्र	
४.	साक्षीदारांचे जाबजबाब	CRPC
५.	तपासणी अहवाल	Sec.20 (a)
६.	समुचित प्राधिकाऱ्यांनी दिलेल्या कारणे दाखवा नोटीसा	
७.	सल्लागार समितीच्या सभेमधील नोटीसा	Sec.17 (4) (c)
८.	सल्लागार समितीने केलेल्या शिफारशींची प्रत	Sec.20
९.	आरोपींकडून मिळालेल्या उत्तराची प्रत	
१०	आरोपीने कबुली जबाब दिला असेल तर रजिस्ट्रेशन रदद /बडतर्फ केल्याचा त्याची प्रत आदेश	5.20

(II)पंचनामा

१. दस्ताऐवज

अ)	रजिस्टर	R.9 (1) (4)
ब)	ओपोडी रजिस्टर	
क)	नाहरकतपत्र / कन्सेंन्ट पत्र	5.5.R (10) (2)
ड)	डिक्लेरेशन रजिस्टर/ घोषणा	R.10 (1-A)
इ)	संदर्भ चिठठया	Sec.4,R.9 (4)

फ)	जन्मनोंदणी रजिस्टर	
ग)	सोनोग्राफी रिपोर्टस रजिस्टर	Sec.29
ह)	समुचित प्राधिकाऱ्यांना कळविण्यात येणाऱ्या मासिक अहवालाचे संकलन / फाईल	
ई)	गर्भलिंग निदान हे बेकायदेशीर आहे आणि या केंद्रात केले जात नाही असे प्रदर्शित केलेल्या फलकाचे फोटो	R.17 (1)
ज)	कायदयाच्या पुस्तकाच्या प्रती	R.17 (2)
ल)	पैसे आणि पावत्या	
४)	संगणकीकृत रेकॉर्डचे प्रिंट आऊट प्रती	

२	सोनोग्राफी मशीन	Sec.30- R.12- Search Of seize
अ)	प्रोब	
ब)	संगणक – मेमरी चिपसहित	
क)	सीसी टिव्ही, रेकॉर्डर, (रेकॉर्डींगच्या व ध्वनीमुद्राच्या प्रती)	
ड)	चलनी नोटा जप्त केलेल्या असतील तर	
ई)	कोटेशन फाईल	
फ)	परचेस फाईल (खरेदी)	
ग)	रजिस्ट्रेशन करताना केलेल्या पत्रव्यवहाराची फाईल	Sec.18 RCC (1)
ह)	रजिस्ट्रेशन सर्टिफिकेटस (२ मूळ प्रती)	Sec.19 (4) R.6. (2)

४) साक्षीदारांचे जबाब

१)मूळ पंचनामा

२)एक पंच हे शासकिय कर्मचारी/ अधिकारी हवेत.
३)पंचनामा हा दिलेल्या स्वरुपात आहे किंवा कसे.

५) जाबजबाब

१)डिकॉय केसचे प्रतिज्ञापत्र / घोषणापत्र/ ॲफिडेव्हीट
२)डिकॉय केसचे जाबजबाब
३)साक्षीदारांचे जाबजबाब
४)इतर (स्पष्ट करावे)
५)आरोपीचे जाबजबाब
६)आरोपीचे कबुली जबाब पत्र
७)पॅरामेडीकल/ रुग्णसेवेतील इतर कर्मचाऱ्यांचे जाबजबाब

परिशिष्ठ -१८

शोध आणि जप्ती संबंधित फौजदारी दंड संहितेमधील सामान्य तरतुदी फौजदारी दंड संहिता १९७३ नुसार सामान्य तरतुदी खालीलप्रमाणे

५.१०० बंद ठिकाणी शोध परवानगी असणारे प्रभारी अधिकारी

१. सदर प्रकरणाखाली एखादी जागा तपासली जाण्याचा संभव आहे, ती जर बंद असेल तर त्या जागेमध्ये रहाणारी व्यक्ती किंवा त्या जागेवर ताबा असलेली व्यक्ती यांनी तपासणी अधिकारी तथा वॉरंटची अंमलबजावणी करणारे अधिकारी यांनी मागणी केलेनंतर सदर ठिकाणी त्यांना मुक्त प्रवेश आणि सदर ठिकाणी त्यांना मुक्त प्रवेश आणि सर्व वाजवी सुविधा उपलब्ध करुन दयाव्यात.

२. जर या ठिकाणी तपासणी अधिकारी किंवा वॉरंटची अंमलबजावणी करणारे अधिकारी किंवा वॉरंटची प्रवेश मिळाला नाही तर त्यांनी सेक्शन ४७ मधील सबसेक्शन २ प्रमाणे कार्यवाही करावी. सेक्शन ४७ (२) सेक्शन (१) व्दारे जर अशा ठिकाणी शिरकाव करण्यात येऊ शकत नसेल तर वॉरंटखाली काम करणाऱ्याप व्यक्तीने कोणत्याही परिस्थितीत वॉरंट जारी करणे, अटक करण्यात येणाऱ्या व्यक्तीला मात्र निसटून जाण्याची संधी देऊ नये याकडे लक्ष पुरवणे, पोलीस अधिकाऱ्याने अशा ठिकाणी प्रवेश करुन तपासणी करणे, आणि अशा ठिकाणी तपासणी प्रवेश करणेकरीत्या घराचे/ त्या ठिकाणचे पुढचे किंवा मागचे प्रवेशव्दार तोडणे सदर अधिकाऱ्याने अटक करावयात येणाऱ्या व्यक्तीला अथवा इतर कोणत्याही व्यक्तीला त्यांचे अधिकार आणि तपासणी करण्याचे योग्य प्रकारे अवगत केलेले असेल तर कायदयाने संमत असेल परंतु अशा ठिकाणी अटक करण्यात येणारी व्यक्ती जर स्त्री नसेल राहणारी व्यक्ती अशी एखादी स्त्री असेल जी प्रथेनुसार समाजात वावरत नसेल, तर तीला तपासणी अधिकारी / पोलीस अधिकारी यांनी त्या ठिकाणी / जागी प्रवेश करणेपूर्वी ती स्त्री सदर जागेतून निघून जाऊ शकते. अथवा वाजवी सुविधा घेऊन माघार घेऊ शकते. अन्यथा तपासणी ़ पोलीस अधिकारी अशा ठिकाणी / जागेत बलपूर्वक प्रवेश करु शकतात, या प्रकारची नोटीस दयावी हे सुध्दा कायदा संमत आहे.

३. अशा ठिकाणी असलेली कोणतीही व्यक्ती तिच्यावर ती कोणतीही गोष्ट लपवित आहे असा संशय असेल तर तिची तपासणी त्वरीत करता येईल. आणि जर ती

व्यक्ती स्त्री असेल तर तिची तपासणी ही दुसऱ्या स्त्री मार्फत सभ्यतेचे सर्व नियम पाळून केली जाऊ शकतें.

४. तपासणी करणाऱ्या अधिकाऱ्याने तपासणी करण्याआधी, ज्या जागेची ठिकाणची तपासणी करावयाची आहे तेथील दोन किंवा जास्त स्थानिक व्यक्ती किंवा जर तेथील व्यक्ती उपलब्ध नसतील तर नजीकच्या ठिकाणच्या व्यक्ती, साक्षीदार म्हणून हजर / उपस्थित राहण्यास तयार आहेत त्यांना बोलवावे / पाचारण करावे. आणि त्यांना लेखी स्वरुपात अशा प्रकारे साक्षीदार म्हणून उपस्थित रहाण्याबददल आदेश दयावेत.

५. सर्व शोधकार्य तपासणी मोहिम तथा हे करताना ताब्यात घेतलेल्या सर्व वस्तू / ऐवज यांची तपासणी अधिकाऱ्यांनी करावयाची यादी हे सर्व साक्षीदारांच्या समक्ष करावे. आणि त्यांच्या त्यावर स्वाक्षऱ्या घ्याव्यात. परंतु सदर शोध तपासणी कार्य करताना हजर असलेल्या साक्षीदारांना कोर्टात उपस्थित रहाणे गरजेचे राहणार नाही. जोपर्यंत त्यांना कोर्टाकडून खास समन्सव्दारे बोलावणे येत नाही.

६. शोधकार्य / तपासणी कार्य चालू असताना सदर जागामालक / वापरकर्ता किंवा त्यांच्या वतीने उपस्थित व्यक्ती यांना प्रत्येक टप्प्यावर उपस्थित राहू दयावे. आणि या सेक्शनानुसार तयार केलेली यादी, ज्याच्यावर सर्व साक्षीदारांच्या स्वाक्षऱ्या आहेत ती त्यांना देण्यात यावी.

७. सब सेक्शन ३ अंतर्गत तपासणी केलेल्या व्यक्तीकडून जप्त केलेल्या ऐवजांची यादी करुन दयावी एक प्रत त्या व्यक्तीला दयावयाची आहे.

८. जर सबसेक्शन ५ अंतर्गत एखादया व्यक्तीची तपासणी केली असेल तर त्या व्यक्तीकडून जप्त केलेल्या ऐवजांची यादी तयार करुन त्याची एक प्रत या व्यक्तीला दयावयाची आहे.

९. जर एखादी व्यक्ती वाजवी कारणाशिवाय साक्षीदार म्हणून सदर शोधकार्य करताना आदेश देऊन सुध्दा उपस्थित रहाण्यास टाळटाळ करत असेल तर त्या व्यक्तीने सेक्शन १८७ इंडीयन पीनल कोड (४५ आणि १८६०) भारतीय दंडविधान संहिता (४५/१८६०) अंतर्गत गुन्हा केलेला आहे असे समजले जाईल. गुन्हा घडलेल्या ठिकाणची / जागेची जप्ती करणे सबंधित फौजदारी दंड संहितेच्या तरतुदी :-

सेक्शन १०२ फौजदारी दंड संहिता : पोलीस अधिकाऱ्याचे मालमत्ता जप्त करण्यासंबंधित अधिकार-

१. कोणताही पोलीस अधिकारी एखादी जी चोरी गेली आहे असा आरोप आहे किंवा संशय आहे, किंवा गुन्हा जिथे घडलेला आहे असा संशय आहे ती जप्त करु शकते.

२. जर असा पोलीस अधिकारी हा त्या पोलीस ठाण्यातील दुय्यम अधिकारी असेल तर त्याने त्या ठाण्याच्या प्रभारी अधिकाऱ्यास याबाबत सुचित करावे.

३. सेक्शन १ अंतर्गत जप्तीची कार्यवाही करणाऱ्या प्रत्येक पोलीस अधिकाऱ्याने लगेचच कार्यक्षेतील मॅजिस्टेट (दंडाधिकारी) यांना याबाबत सुचित करावे आणि जर अशी मालमत्ता ही कोर्टात नेणे सोयीस्कर नसेल, अथवा सदर मालमत्ता ठेवणेकरीता योग्य व्यवस्था ताब्यात नसेल किंवा शोधकार्य / तपासणी कार्य करणेकरीता सदर मालमत्ता ताब्यात ठेवणे गरजेचे नसेल तर, ती इतर कोणत्याही व्यक्तीकडे पोलीस अधिकारी कोर्टामध्ये तेव्हा गरज लागेल तेव्हा ती मालमत्ता उपलब्ध करुन देण्याच्या प्रतिज्ञापत्रावर ठेऊ शकते. आणि कोर्टाच्या पुढील आदेशानंतर तिची विल्हेवाट लाऊ शकते.

सेक्शन १ अंतर्गत जप्त केलेली मालमत्ता/ ऐवज ही जर नैसर्गिक रित्या जलदगतीने नाश पावत असेल किंवा ज्या व्यक्तीची ती मालमत्ता आहे ती व्यक्ती गैरहजर किंवा अज्ञात असेल आणि त्या मालमत्तेचे मूल्य ५०० रु कमी असेल तर अशी मालमत्ता ऐवज ही पोलीस (SP) यांच्या आदेशानुसार लिलावाव्दारे विकल्या जाऊ शकतात आणि सेक्शन ४५७ व ४५८ मधील तरतुदी या निव्वळ विक्रीकरीता लागू होऊ शकतात.

काही विशिष्ट प्रलंबित प्रकरणांमध्ये मालमत्ता ताब्यात घेणे आणि विल्हेवाट लावणे करीताचे आदेश-

जेव्हा फौजदारी कोर्टापुढे चौकशी आणि केसची ट्रायल सुरु असताना एखादी मालमत्ता सादर होते तेव्हा त्या मालमत्तेची ताबा सुनावणी होईपर्यंत देणेबाबत त्यास योग्य वाटेल तसा निर्णय घेऊ शकते. आणि जर मालमत्ता / ऐवज हा नैसर्गिक रित्या जलदगतीने ऱ्हास पावत असेल तर सुनावणी जलदगतीने घेऊ शकते किंवा कोर्ट आवश्यक त्या पुराव्याची नोंद घेऊन त्या मालमत्तेची विक्री अथवा विल्हेवाट लावण्याचे आदेश देऊ शकते.

स्पष्टीकरण : या सेक्शनच्या उद्देश करीता मालमत्ता याखाली समाविष्ट होणाऱ्या गोष्टी :

अ) कोणत्याही प्रकारची मालमत्ता ऐवज किंवा कोर्टासमोर उपस्थित केलेला कोणताही दस्ताऐवज अथवा ताब्यात असलेला ऐवज

ब) ज्या मालमत्ते बाबत गुन्हा घडलेला आहे असे आढळून येते अथवा गुन्हा घडताना ती वापरलेली आहे असे आढळून येते.

४. फौजदारी दंडसंहितेमधील सेक्शन ४५७:

पोलीस अधिकाऱ्याव्दारे जप्त केलेल्या मालमत्तेची सुचना मॅजिस्ट्रेट (दंडाधिकारी) यांना या संहितेच्या तरतुदीखाली मिळकत आणि सदर मालमत्ता चौकशी सुनावणी दरम्यान कोर्टासमोर उपलब्ध करुन देण्यात येत नाही तेव्हा सदर दंडधिकारी हे त्यास योग्य वाटतील अशा प्रकारचे मालमत्तेसंबंधी विल्हेवाट लावण्याचे, अथवा ज्या व्यक्तीची ती मालमत्ता आहे. तिला ती देणेबाबत किंवा जर ती व्यक्ती अज्ञात असेल तर ती मालमत्ता ताब्यात घेण्याचे आदेश देऊ शकतात.

मालमत्तेवर हक्क असलेली व्यक्ती माहित असेल तर दंडधिकारी हे त्यास योग्य वाटतील अशा प्रकारच्या अटी नुसार (जर असतील तर) मालमत्तेचा ताबा देऊ शकतात आणि जर ती व्यक्ती अज्ञात असेल तर दंडाधिकारी हे सदर मालमत्ता आपल्या ताब्यात ठेऊ शकतात आणि त्या मालमत्ते मध्ये असलेल्या ऐवजांबाबत जाहिरनामा जाहिर करुन त्यावर हक्क असलेल्या व्यक्तीस, कोर्टासमोर हजर राहून तथा आपला सदर मालमत्तेवरचा हक्क जाहिरनामा प्रसिध्द झालेच्या दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या आत प्रस्थापित करणेबाबत निर्णय घेऊ शकतात.

(टीप -पीसीपीएनडीटी कायदा व नियम संबंधी मार्गदर्शक तत्वे तयार करताना सर्व कायदयातील भाग जोडण्यात आले आहेत. तथापि त्या मानक कार्य मार्गदर्शक तत्वांचा वापर पुर्ण माहितीसह मिळवण्यासाठी यांचे वाचन बेअर ॲक्ट बरोबर करावे. काही अडचणीसाठी अंतिमतः बेअर ॲक्ट चा आधार घ्यावा.)